

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Lokalnej Strategii Rozwoju

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania

Szlak Tatarski

na lata 2014-2020

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

Unia Europejska

Podlaskie

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Raport opracowany przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Warszawa 2022

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy kwietniem a październikiem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udało by się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Panu Prezesowi, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankiety.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- W 2021 roku ludność obszaru LGD Szlak Tatarski liczyła 37 718 osób i w ciągu ostatnich kilku lat liczba ta uległa zmniejszeniu o 6%. Zmniejszanie się liczby ludności przebiega bardziej dynamicznie niż w województwie podlaskim, gdzie w tym samym przedziale czasowym liczba mieszkańców zmniejszyła się o 2%.
- W wyniku ruchów migracyjnych wewnątrz gmin i poza nie w ostatnich latach w gminach położonych na obszarze działania LGD Szlak Tatarski liczba ludności zmniejszyła się o ponad 200 osób.
- Stopniowo maleje liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym, zarówno mężczyzn, jak i kobiet (o 9% i 10%). Najwięcej kobiet w wieku produkcyjnym żyje w gminie Sokółka, a najmniej w gminie Szudziałowo.
- Na obszarze działania LGD Szlak Tatarski przybywa osób powyżej 65 roku życia, jednak jest to proces wolniejszy niż w województwie podlaskim. W gminach LGD przybyło w ostatnich latach 8% seniorów, w Podlaskiem 14%.
- Ostatnie lata to dynamiczny spadek (o 39%) liczby osób bezrobotnych zamieszkujących gminy LGD. Większą grupę osób bezrobotnych stanowią mężczyźni. Najwięcej osób bez pracy zamieszkuje gminę Sokółka.
- Na terenie działalności LGD od kilku lat przybywa nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Od 2015 do 2021 roku zarejestrowano o 9% więcej podmiotów gospodarczych (w województwie o 13%). Najwięcej podmiotów gospodarczych na terenie LGD działa w gminie Sokółka, największy przyrost nastąpił w Kuźnicy.
- Mieszkańcy obszaru LGD Szlak Tatarski są aktywni społecznie. W od 2015 do 2021 liczba organizacji pozarządowych wzrosła o 17%. Najwięcej fundacji i stowarzyszeń w ostatnich latach powstało w Kuźnicy.
- Ostatnie lata to wzrost dochodów budżetów gmin i miast na prawach powiatu, zarówno w gminach obszaru LGD jak i w całym województwie. Na terenie działania LGD dochody w ostatnich latach wzrosły o 42%, co jest wartością zbliżoną do wojewódzkiej.
- Spadek liczby gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej stanowi potwierdzenie poprawy jakości życia mieszkańców LGD. Łącznie, w gminach LGD, podobnie jak w województwie, o około jedną trzecią zmalała liczba beneficjentów pomocy socjalnej.
- Mieszkańcy są podzieleni w kwestii zadowolenia z życia w gminie. Około połowa uważa, że może realizować tu swoje potrzeby. Co piąta osoba nie zgadza się z twierdzeniem, że jego gmina jest dobrym miejscem do życia. Około połowa badanych jest zdania, że w ostatnich latach warunki w ich gminach nie uległy poprawie.
- Jedna trzecia badanych pozytywnie ocenia ofertę sportową i rekreacyjną jako jedne z działań na terenie LGD. Mniejszą aprobatą cieszą się działania podejmowane wobec niektórych grup defaworyzowanych (przed 34 i po 50 roku życia, osób bezrobotnych ora kobiet).
- Dwie trzecie osób zamieszkujących obszar LGD bierze pod uwagę zmianę miejsca zamieszkania, głównie z powodu braku perspektyw zawodowych. Znaczenie w

podjęciu tej decyzji miałyby również powody osobiste oraz brak dostępu do kultury i edukacji.

- Gdyby mieszkańcy mogli decydować o podziale dodatkowych środków z funduszy unijnych w pierwszej kolejności przeznaczyliby je na inwestycje związane z infrastrukturą i ofertą sportową i rekreacyjną (38%) oraz promocją obszaru (30%).
- Zdecydowana większość mieszkańców zna Lokalną Grupę Działania. Informację o niej uzyskała z obserwacji jej działań, a 20% osób o LGD dowiedziało się z lokalnej prasy.
- Mieszkańcy niemal jednomyślnie oceniają działalność LGD i jest to zdecydowanie pozytywna ocena. Ankietowani doceniają łatwość umówienia się z pracownikami Biura oraz możliwość uzyskania potrzebnych informacji drogą telefoniczną.
- Zdecydowana większość badanych wysoko ocenia kulturę osobistą pracowników Biura. Pozytywny odbiór budzi również udzielanie przez pracowników rzetelnych informacji i porad, zaangażowanie w wykonywanie obowiązków i kompetencje merytoryczne.
- Najwyżej ocenianymi obszarami w funkcjonowaniu Biura LGD jest prowadzenie doradztwa oraz organizacja i nabór wniosków.
- Strona internetowa LGD, bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura są dla mieszkańców gmin głównymi źródłami informacji na temat funkcjonowania lokalnej Grupy Działania. Jako kanał informacji zwrotnej ankietowani najczęściej wybierali kontakt mailowy oraz ankietę elektroniczną.
- Zdaniem połowy badanych nabory wniosków organizowane przez LGD odpowiadały na potrzeby osób żyjących na terenie LGD Szlak Tatarski.
- Co czwarta osoba uważa, że działania podejmowane przez LGD są wystarczające a blisko połowa wołałaby, żeby LGD podejmowało także dodatkowe działania, wykraczające poza LSR.

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania.....	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne	6
3.4.	Pytania badawcze.....	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	14
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	14
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju	21
5.3.	Funkcjonowanie LGD.....	27
5.4.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	36
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	40
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	46
8.	Spis tabel i wykresów	48
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	51
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:.....	51
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	51
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD.....	52
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD.....	58
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego	64

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**.

Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analityczne:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaki jest wpływ systemu zbierania i przekazywania informacji o wdrażaniu i monitoringu Urzędu Marszałkowskiego na sprawność funkcjonowania LGD?
- Jak LGD funkcjonowała w warunkach niepewności legislacyjnej?
- Czy długość procesu weryfikacji wniosków wpłynęła na planowe osiągnięcie wskaźników oraz na wizerunek LGD?
- Czy zasady realizacji projektów grantowych PROW spełniały kryteria prostoty i przyjazności finansowej dla LGD i realizatorów zadań?
- Czy brak standaryzacji procedur na poziomie województwa wpłynął na szybkość i jakość weryfikowania wniosków?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo

tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankietę można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doborem próby, który jest faktycznie doborem przypadkowym, dodatkowo obarczonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

Łącznie przebadano 41 osób.

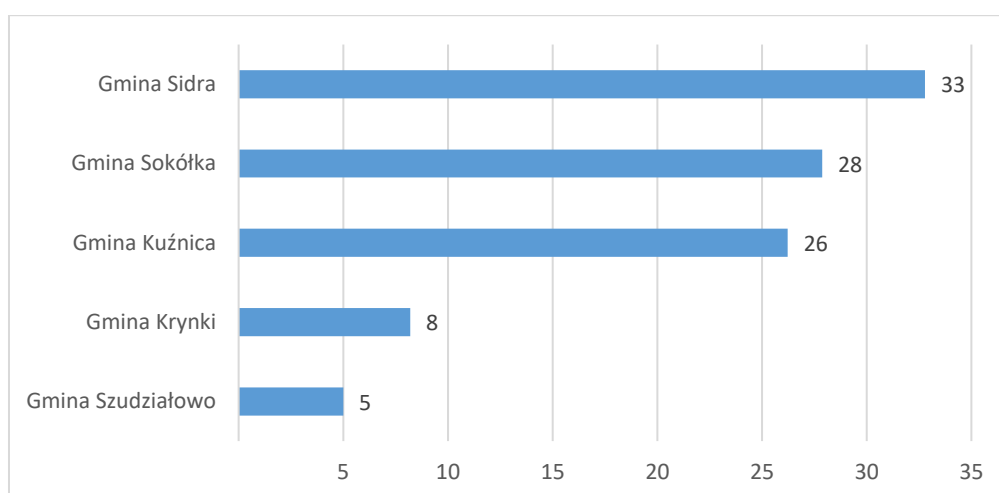
- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

Łącznie przeprowadzono 278 ankiet. Z uwagi na charakter badań CAWI dokonano weryfikacji braków danych i do dalszej analizy przeznaczono 91 ankiet.

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin

Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane
- Wywiad z kierownikiem Biura
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękojmię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwia późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustra umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

W 2021 roku liczba ludności obszaru LGD Szlak Tatarski wynosiła 7544 i była o około 6% mniejsza niż w roku 2015. Zmniejszanie się liczby ludności na terenie działania LGD przebiega w szybszym tempie niż w całym województwie podlaskim. Tu od 2015 roku ubyło 2% mieszkańców. W gminie Krynki liczba mieszkańców uległa zmniejszeniu w największym stopniu, o 9%. Sokółka to gmina, w której liczba mieszkańców uległa najmniejszemu, pięcioprocentowemu zmniejszeniu w latach 2015 – 2021.

Tabela 1. Liczba ludności ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	1188800	1186625	1184548	1181533	1178353	1173286	1165262
Krynki	3217	3156	3127	3091	3037	2958	2936
Kuźnica	4129	4114	4054	3999	3927	3890	3828
Sidra	3568	3542	3542	3475	3407	3358	3287
Sokółka	26092	25835	25765	25554	25352	25184	24888
Szudziałowo	3026	2981	2970	2912	2840	2812	2779
Suma	40032	39628	39458	39031	38563	38202	37718

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Trend depopulacyjny na terenie LGD znajduje swoje potwierdzenie w danych dotyczących przemieszczania się ludności między gminami LGD oraz poza nie. W ciągu ostatnich pięciu lat najwięcej osób wyjechało z gminy Sokółka (-660), najmniej z gminy Szudziałowo (-57). Sumarycznie w gminach położonych na obszarze działania LGD Szlak Tatarski, w wyniku migracji, liczba ludności w ostatnich latach zmniejszyła się o ponad 200 osób, w całym województwie o ponad 9500.

Tabela 2. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	0	-1287	-1701	-2014	-2032	-1318	-1214
Krynki	0	-14	-9	-12	-23	-33	10
Kuźnica	0	-3	-33	-21	-23	-2	-17
Sidra	0	-4	-3	-29	-33	-22	-29
Sokółka	0	-137	-108	-133	-82	-108	-92
Szudziałowo	0	-17	-5	-26	1	-2	-8
Średnia dla gmin LGD	0	-35	-32	-44	-32	-33	-27

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zarówno w województwie podlaskim, jak i na terenie LGD Szlak Tatarski stopniowo maleje liczba ludności w wieku produkcyjnym. Tempo spadku liczby osób jest wolniejsze niż w całym województwie podlaskim. W ostatnich latach możemy obserwować jednoprocentowe

zmniejszenie się liczby mieszkańców wieku produkcyjnym, podczas gdy w Podlaskiem jest to spadek o 3%. W gminie Sokółka liczba ta uległa największemu zmniejszeniu pośród wszystkich gmin LGD Szlak Tatarski, w Kuźnicy pozostaje bez zmian. Z kolei w gminie Szudziałowo mamy do czynienia z sytuacją odwrotną – tu osób wieku produkcyjnym w ostatnich latach przybyło (+2%).

Tabela 3. *Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	63	63	62	62	61	61	60
Krynki	62	61	61	61	60	60	60
Kuźnica	62	62	62	62	62	62	62
Sidra	63	62	62	61	61	61	61
Sokółka	64	64	63	62	61	61	61
Szudziałowo	58	59	59	59	60	60	60
Średnia dla gmin LGD	62	61	61	61	61	61	61

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Jeśli chodzi o zmiany w liczebnościach osób w wieku w poszczególnych gminach z uwzględnieniem podziału na płeć, to możemy zaobserwować, że w gminach LGD liczba kobiet zmniejszyła się o 10% a mężczyzn o 9%. Także w województwie podlaskim dynamika spadku jest większa wśród kobiet niż mężczyzn (odpowiednio 8% i 6%).

Tabela 4. *Ludność w wieku produkcyjnym (mężczyźni)*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	399305	396901	393893	390357	385971	381623	376536
Krynki	1094	1064	1040	1028	1013	993	973
Kuźnica	1440	1437	1422	1406	1378	1364	1346
Sidra	1266	1243	1237	1216	1183	1166	1143
Sokółka	8983	8864	8742	8590	8445	8311	8166
Szudziałowo	1026	1016	1027	1013	995	980	958
Średnia dla gmin LGD	2762	2725	2694	2651	2603	2563	2517

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Najwięcej kobiet w wieku produkcyjnym mieszka w gminie Sokółka (6887), najmniej w Szudziałowie (697). Także w tej ostatniej nastąpił najmniejszy spadek liczby kobiet. W latach 2015 – 2021 najwięcej kobiet w wieku produkcyjnym utraciła gmina Krynki (13%).

Tabela 5. *Ludność w wieku produkcyjnym (kobiety)*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	351055	347352	342800	338076	333205	328989	324759
Krynki	887	867	855	846	822	787	778

Kuźnica	1107	1092	1074	1057	1038	1052	1028
Sidra	966	949	945	903	886	882	862
Sokółka	7695	7537	7415	7275	7105	7008	6887
Szudziałowo	733	737	723	711	705	697	697
Średnia dla gmin LGD	2278	2236	2202	2158	2111	2085	2050

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Społeczność LGD Szlak Tatarski starzeje się i przybywa osób powyżej 65 roku życia, jednak proces ten jest wolniejszy niż w województwie. W latach 2015 – 2021 liczba mieszkańców w wieku senioralnym powiększyła się o 8% w gminach LGD, natomiast w Podlaskiem o 14%. Najszybsze tempo starzenia się obserwujemy w gminie Sokółka (+ 19%). Jedynie w Szudziałowie mamy do czynienia z odwrotnym trendem – tu osób w wieku senioralnym jest mniej niż w roku 2015 i od kilku lat liczba ta utrzymuje się na stałym poziomie.

Tabela 6. Wskaźnik obciążenia demograficznego (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem)

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	16	17	17	17	18	18	19
Krynki	20	21	22	22	23	23	24
Kuźnica	19	19	19	20	20	19	20
Sidra	20	20	20	20	21	21	21
Sokółka	15	16	16	17	18	19	19
Szudziałowo	23	23	23	23	22	22	22
Średnia dla gmin LGD	20	20	20	20	21	21	21

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Od kilku lat mamy w Polsce do czynienia ze spadkiem liczby osób bezrobotnych. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące bezrobocia na terenie LGD. W latach 2015 - 2021 liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych uległa zmniejszeniu o 39% łącznie we wszystkich gminach. To spadek zbliżony do tego w województwie podlaskim (-40%). Najbardziej obniżyła się liczba osób bez pracy w gminach Sidra (o 54%). W Szudziałowie zmniejszenie liczby osób bezrobotnych jest znacznie mniej spektakularne i wynosi 18%. W roku 2021 średnio każdej z gmin zarejestrowanych było 318 osób bezrobotnych.

Tabela 7. Bezrobotni zarejestrowani ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	55019	48361	39997	36786	33277	37830	33374
Krynki	281	257	230	228	209	214	214
Kuźnica	286	266	220	221	189	197	179

Sidra	212	174	144	128	113	120	98
Sokółka	1606	1299	1123	1139	1003	1048	945
Szudziałowo	186	200	174	153	139	155	153
Średnia dla gmin LGD	514	439	378	374	331	347	318

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W województwie podlaskim liczba mężczyzn bez pracy w ostatnich latach na terenie LGD zmniejszyła się o 40%, natomiast na obszarze działania LGD o 37% . W roku 2020, być może jako pokłosie pandemii, obserwujemy zatrzymanie trendu spadkowego i zwiększenie liczby zarejestrowanych bezrobotnych mężczyzn (podobnie jak bezrobotnych zarejestrowanych ogółem).

Tabela 8. Bezrobotni zarejestrowani (mężczyźni)

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	30076	26304	21136	19262	17460	20275	18032
Krynki	144	126	110	110	104	111	110
Kuźnica	169	168	139	126	104	106	100
Sidra	129	111	86	76	62	70	59
Sokółka	888	728	631	635	573	596	546
Szudziałowo	98	114	93	81	77	85	85
Średnia dla gmin LGD	286	249	212	206	184	194	180

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Najwięcej kobiet bez pracy zamieszkuje gminę Sokółka, jednak żyje tu mniej bezrobotnych kobiet niż mężczyzn. Najmniej osób bez pracy, zarówno kobiet jak i mężczyzn, żyje w gminie Sidra. Średnio w gminach położonych na terenie LGD Szlak Tatarski mieszka więcej mężczyzn niż kobiet pozostających bez pracy.

Tabela 9. Bezrobotni zarejestrowani (kobiety)

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	24943	22057	18861	17524	15817	17555	15342
Krynki	137	131	120	118	105	103	104
Kuźnica	117	98	81	95	85	91	79
Sidra	83	63	58	52	51	50	39
Sokółka	718	571	492	504	430	452	399
Szudziałowo	88	86	81	72	62	70	68
Średnia dla gmin LGD	229	190	166	168	147	153	138

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Od kilku lat można zaobserwować sukcesywny wzrost podmiotów gospodarczych. Na terenie LGD było ich w 2021 roku średnio po 564 w każdej gminie i o 9% więcej niż w roku 2015. Jest to przyrost nieco wolniejszy niż w całym województwie podlaskim, gdzie obserwujemy 13% zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów gospodarczych na terenie LGD działa w gminie Sokółka (2071), najmniej w gminie Sidra (132), zaś największy przyrost od 2015 zanotowała gmina Kuźnica (17%).

Tabela 10. Podmioty gospodarki narodowej ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	99309	99956	101202	103040	105578	109492	113236
Krynki	191	183	185	190	199	205	210
Kuźnica	200	200	210	212	220	233	241
Sidra	124	125	119	124	135	137	132
Sokółka	1907	1889	1924	1942	1982	2031	2071
Szudziałowo	148	146	143	143	149	157	167
Średnia dla gmin LGD	514	509	516	522	537	553	564

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych jest jednym ze wskaźników rozwoju przedsiębiorczości w danym regionie. Zarówno w województwie podlaskim, jak i na terenie gmin Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarsko obserwujemy, że w roku 2019 niepokój związany z pandemią znalazł swoje odzwierciedlenie w zahamowaniu przyrostu nowych rejestracji, a następnie doszło do spadku liczby nowo zarejestrowanych działalności. Nadal jednak średnio liczba ta jest wyższa w porównaniu z rokiem 2015 – podobnie, jak w województwie o ok. 10%. W dwóch gminach, Kuźnicy i Sokółce, trend spadkowy utrzymuje się i nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw jest mniej niż w roku 2015.

Tabela 11. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	113	109	116	135	136	119	126
Krynki	61	62	106	144	114	129	63
Kuźnica	102	79	108	130	116	83	97
Sidra	45	36	50	33	82	54	55
Sokółka	91	72	116	101	102	84	88
Szudziałowo	74	63	74	87	76	72	115
Średnia dla gmin LGD	75	62	91	99	98	84	84

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Aktywność społeczna mieszkańców obszaru LGD przejawia się w działalności stowarzyszeń, fundacji i innych organizacji. W 2021 średnio w każdej gminie należącej do tego obszaru było zarejestrowanych 41 na 10 tysięcy mieszkańców organizacji społecznych, co oznacza wzrost o 17% w porównaniu z rokiem 2015. To wzrost bardziej dynamiczny niż w całym województwie, gdzie od 2015 roku przybyło ich 11%. W większości gmin liczba organizacji pozarządowych wzrosła w odniesieniu do roku 2015. Jedynie gmina Krynki notuje spadek w tym obszarze. Pozostałe gminy odnotowują ich wzrost. Najwięcej procentowo fundacji i stowarzyszeń w ostatnich latach powstało w Kuźnicy (wzrost o 35%).

Tabela 12. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. Mieszkańców

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	33	34	36	34	36	37	37
Krynki	50	48	45	39	43	44	48
Kuźnica	17	19	27	28	28	28	26
Sidra	36	37	37	40	44	45	46
Sokółka	31	33	34	36	38	37	38
Szudziałowo	36	37	37	41	42	43	47
Średnia dla gmin LGD	34	35	36	37	39	39	41

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wzrost dochodów budżetów gmin i miast na prawach powiatu objętych działaniem LGD Szlak Tatarski jest odzwierciedleniem podnoszenia jakości życia, między innymi na skutek realizacji LSR. Przyrost dochodów od roku 2015 na obszarze LGD jest zbliżony procentowo do przyrostu w całym województwie i wynosi 42%. Największy wzrost dochodów odnotowała gmina Sokółka (o 49%).

Tabela 13. Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na jednego mieszkańca (w złotych)

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
PODLASKIE	3369,0	3770,5	4098,0	4564,7	5180,9	5654,3
Krynki	3106,7	3708,1	3860,5	4482,5	4628,7	4932,1
Kuźnica	3460,4	3682,1	3709,8	4631,7	6159,7	5643,3
Sidra	3083,8	3584,5	3840,9	4741,7	5421,5	5623,4
Sokółka	2890,7	3334,1	3663,7	3894,0	4874,0	5617,7
Szudziałowo	3895,5	4122,3	4517,6	4488,0	4592,8	6227,5
Średnia dla gmin LGD	3287,4	3686,2	3918,5	4447,6	5135,3	5608,8

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD znajduje potwierdzenie w spadku liczby gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Łącznie we wszystkich gminach na terenie LGD do 2020 o 27% zmalała liczba gospodarstw objętych tego rodzaju pomocą, co jest spadkiem zbliżonym mniejszym niż ten, który nastąpił w całym województwie podlaskim(- 31%). W Kuźnicy w ciągu ostatnich kilku lat najwięcej procentowo gospodarstw domowych przestało korzystać z pomocy społecznej (o 45%).

Tabela 14. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
PODLASKIE	40995	38868	35944	33237	30827	28323
Krynki	187	183	173	165	154	128
Kuźnica	215	205	199	188	150	140
Sidra	132	134	137	117	115	106
Sokółka	1327	1324	1288	1153	1072	985
Szudziałowo	106	104	94	96	99	86
Średnia dla gmin LGD	393	390	378	344	318	289

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Poniższe dane prezentują zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej i są dopełnieniem obrazu spadkowego trendu w województwie oraz gminach LGD Szlak Tatarski. W 2020 roku średnio w każdej gminie LGD 9% (o 4% mniej niż w roku 2015) osób korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej o 3% więcej niż województwie podlaskim. Średnio najwięcej osób objętych pomocą to mieszkańcy gminy Sidra. Najmniej beneficjentów pomocy społecznej skupia Sokółka.

Tabela 15. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (w procentach)

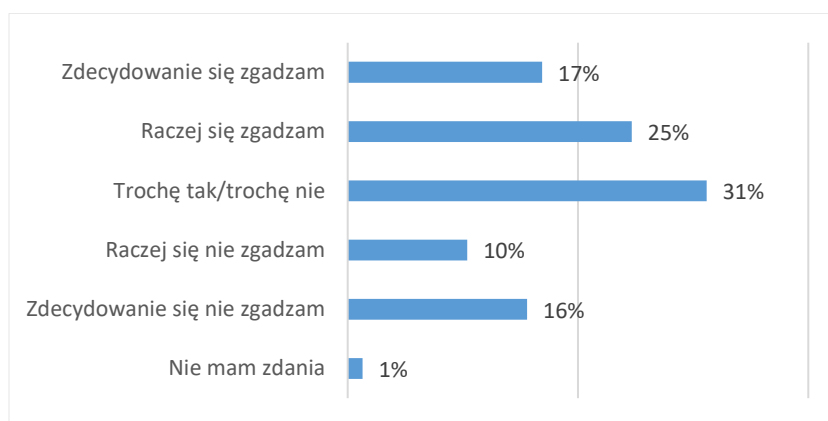
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
PODLASKIE	9	8	7	7	6	6	-
Krynki	16	16	14	13	12	10	-
Kuźnica	14	14	13	13	9	9	-
Sidra	14	14	14	12	12	11	-
Sokółka	12	12	11	10	9	8	-
Szudziałowo	10	10	9	9	10	9	-
Średnia dla gmin LGD	13	13	12	11	10	9	-

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

Mieszkańcy obszaru LGD nie są jednomyślni w kwestii warunków życia w gminie i realizowania w niej swoich podstawowych potrzeb. Blisko połowa osób (42%) uważa, że ich gmina jest dobrym miejscem do życia. Odmiennego zdania jest częściej niż co piąty mieszkaniec (26%). Jedna trzecia badanych ma niejednoznaczny stosunek do twierdzenia poddanego ocenie i wybrała odpowiedź neutralną „Trochę tak/trochę nie”.

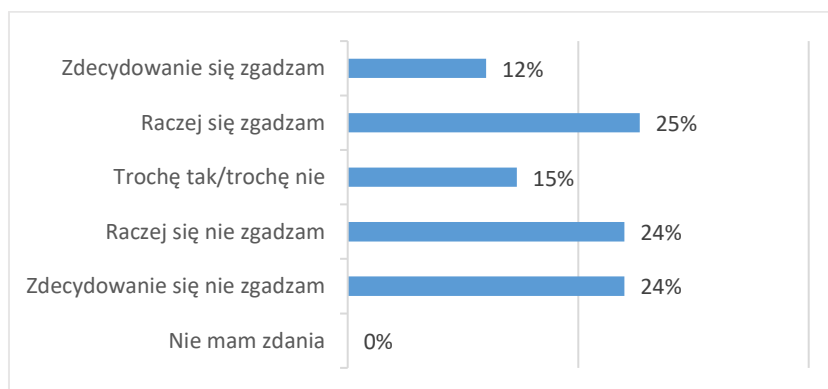
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Źródło: badania własne

Mniej niezdecydowanych głosów pojawiło się w odniesieniu do poprawy warunków życia w gminie. W tym przypadku więcej mieszkańców twierdzi, że nie zmieniły się one korzystnie (48%, w tym aż 24% twierdzi to w sposób zdecydowany). Mniejsza grupa dostrzega pozytywne zmiany, jakie dokonały się w ostatnich latach w miejscu, gdzie żyje na co dzień (37%).

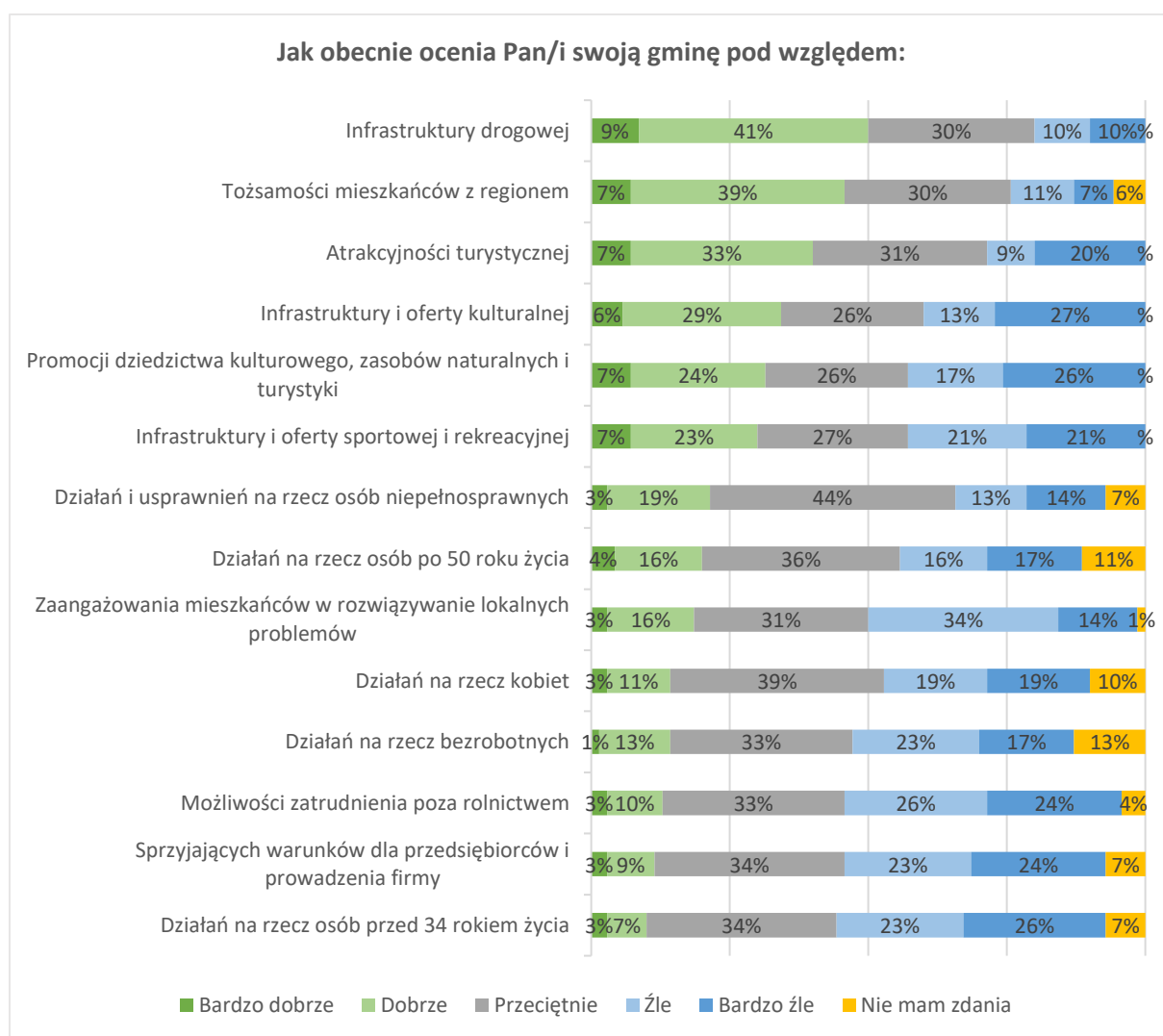
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Źródło: badania własne

Mieszkańcy dokonali oceny niektórych obszarów funkcjonowania gminy. Większość z nich, przynajmniej przez około połowę badanych, uzyskały przeciętne lub niskie oceny. Najmniej korzystnie oceniana jest sytuacja związana z rynkiem pracy, zarówno tym pozarolniczym, jak i prowadzeniem firm. Mieszkańcy raczej nisko oceniają działania na rzecz niektórych grup (osób przed 34 rokiem życia, po 50 roku życia, kobiet oraz osób bezrobotnych). Co trzeci żyjący na obszarze działania LGD pozytywnie ocenia ofertę sportową i rekreacyjną, a połowa infrastrukturę drogową. Stosunkowo wysokie noty otrzymała tożsamość mieszkańców z regionem oraz jego atrakcyjność turystyczna.

Wykres 4. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

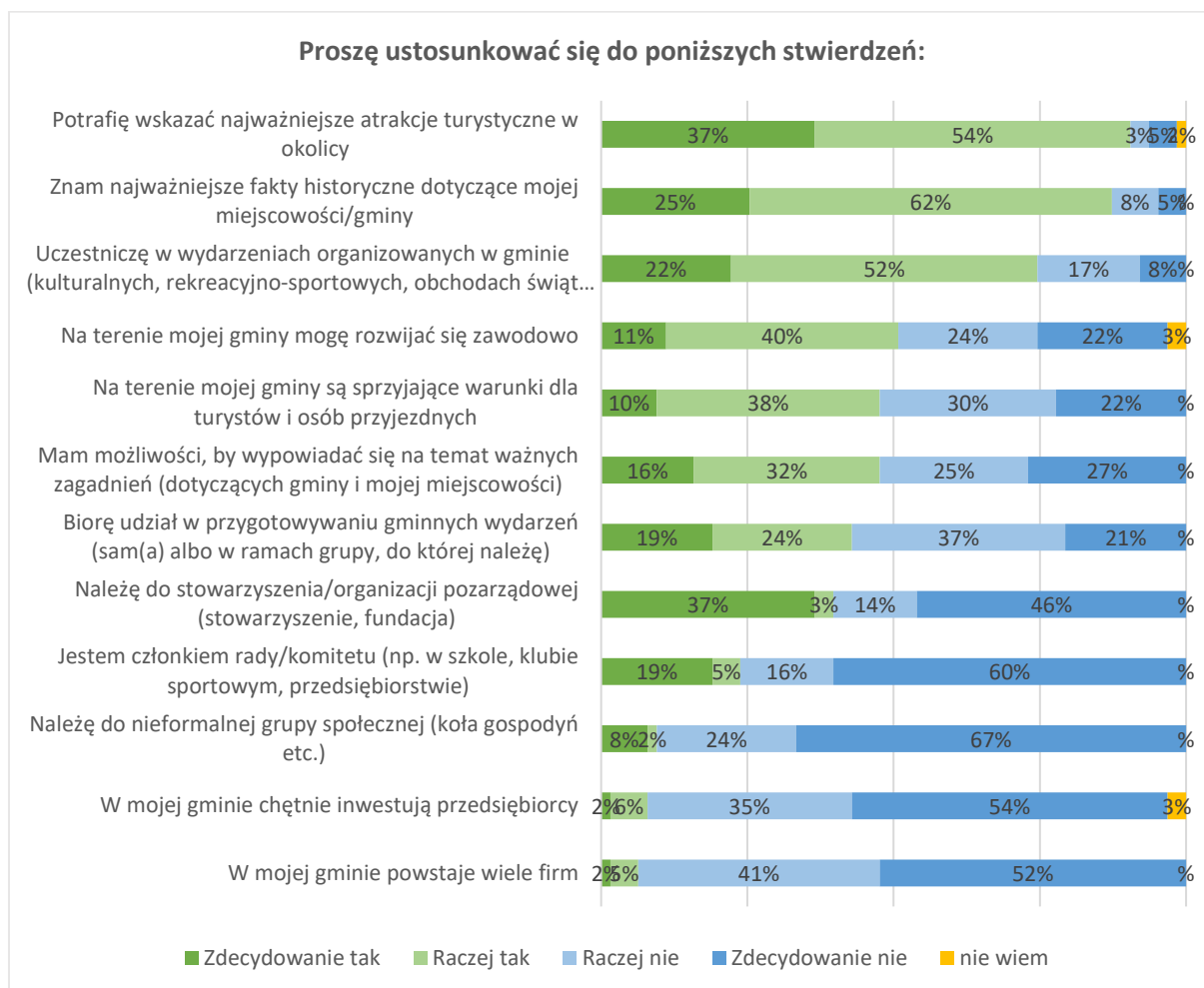

Źródło: badania własne

Zdecydowana większość ankietowanych ma wiedzę o atrakcjach turystycznych dostępnych w bezpośredniej okolicy (91%) oraz zna historię swojej gminy (87%). Duża część badanych (74%) to aktywni uczestnicy wydarzeń i imprez kulturalnych. Mieszkańcy obszaru LGD Szlak Tatarski rzadko należą do nieformalnych grup społecznych (co dziesiąty). Mimo negatywnego spojrzenia na możliwość pracy poza rolnictwem, połowa badanych twierdzi, że może rozwijać

się zawodowo. Znacząca grupa (48%) deklaruje, że ma możliwość wypowiadania się na ważne tematy dotyczące jego miejscowości.

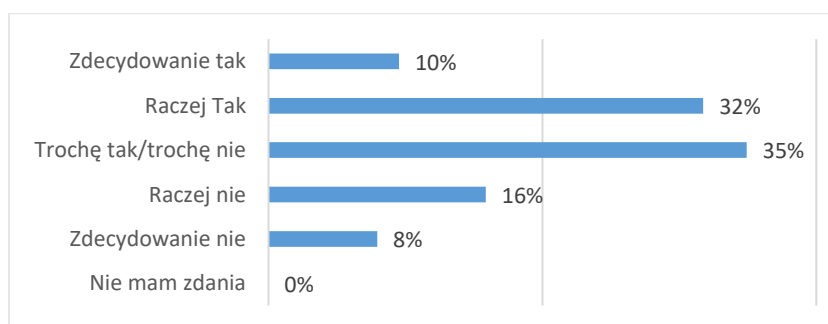
Wykres 5. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Źródło: badania własne

Co piąty mieszkaniec nie jest zadowolony z warunków życia w gminie, ale prawie dwa razy więcej osób ma odmienne stanowisko (42%). Ponad jedna trzecia badanych ma ambiwalentny stosunek w kwestii warunków życia w gminie („trochę tak/trochę nie”).

Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Źródło: badania własne

Ponad dwie trzecie osób żyjących na terenie LGD Szlak Tatarski nie myśli o tym, by zmienić miejsce zamieszkania. Wśród ankietowanych, którzy to rozważają, przeważają kwestie związane z brakiem perspektyw zawodowych (17%). W dalszej kolejności powodami mogły być sprawy rodzinne (10%) oraz brak dostępu do edukacji (9%) lub kultury (10%).

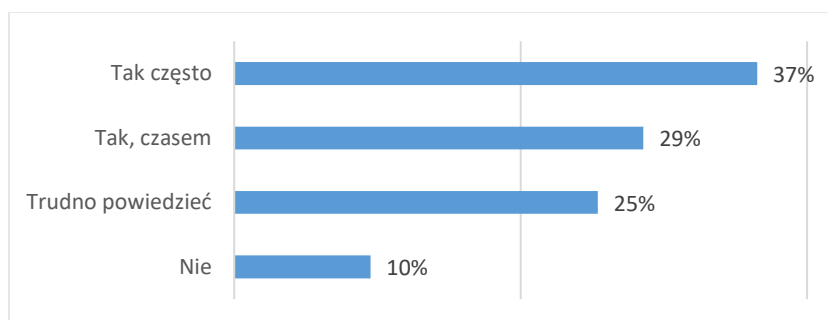
Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: badania własne

Ponad połowa mieszkańców korzystała z obiektów finansowanych ze środków unijnych, częściej niż co trzeci robił to często. Jedna czwarta badanych nie korzystała z infrastruktury finansowanej ze środków unijnych. Jednakowo liczna grupa miała trudność z zajęciem stanowiska w tej sprawie.

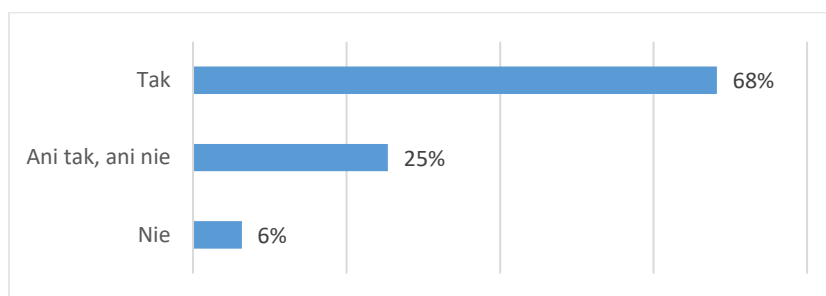
Wykres 8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, poczynwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Zdecydowana większość badanych (68%) przyznaje, że projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem lokalnej społeczności. Co czwarty badany ani nie potwierdza takiego zainteresowania, ani nie uważa, że go nie ma. Jedynie 6% mieszkańców jest zdania, że projekty mające na uwadze ulepszenie infrastruktury nie budzą zainteresowania.

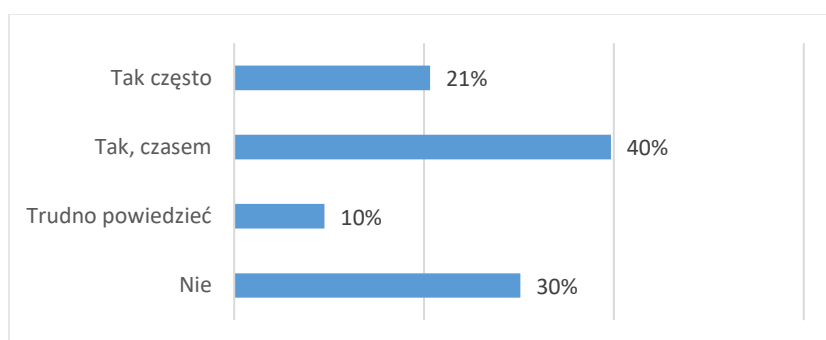
Wykres 9. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Ponad dwie trzecie żyjących na terenie LGD Szlak Tatarski uczestniczyła w spotkaniach i szkoleniach finansowanych ze środków unijnych, a co piąta osoba często brała w nich udział. Jedna trzecia badanych przyznaje, że nie korzystała z takich projektów.

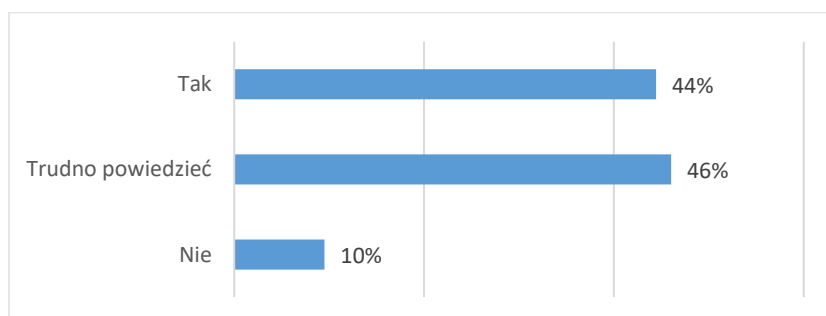
Wykres 10. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, poczynwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Blisko połowa badanych (44%) potwierdza zainteresowanie projektami finansowanymi ze źródeł unijnych. Nieco większa grupa (46%) miała trudność z wyrażeniem swojego zdania w tej kwestii. Co dziesiąty mieszkaniec nie jest zainteresowany takimi przedsięwzięciami.

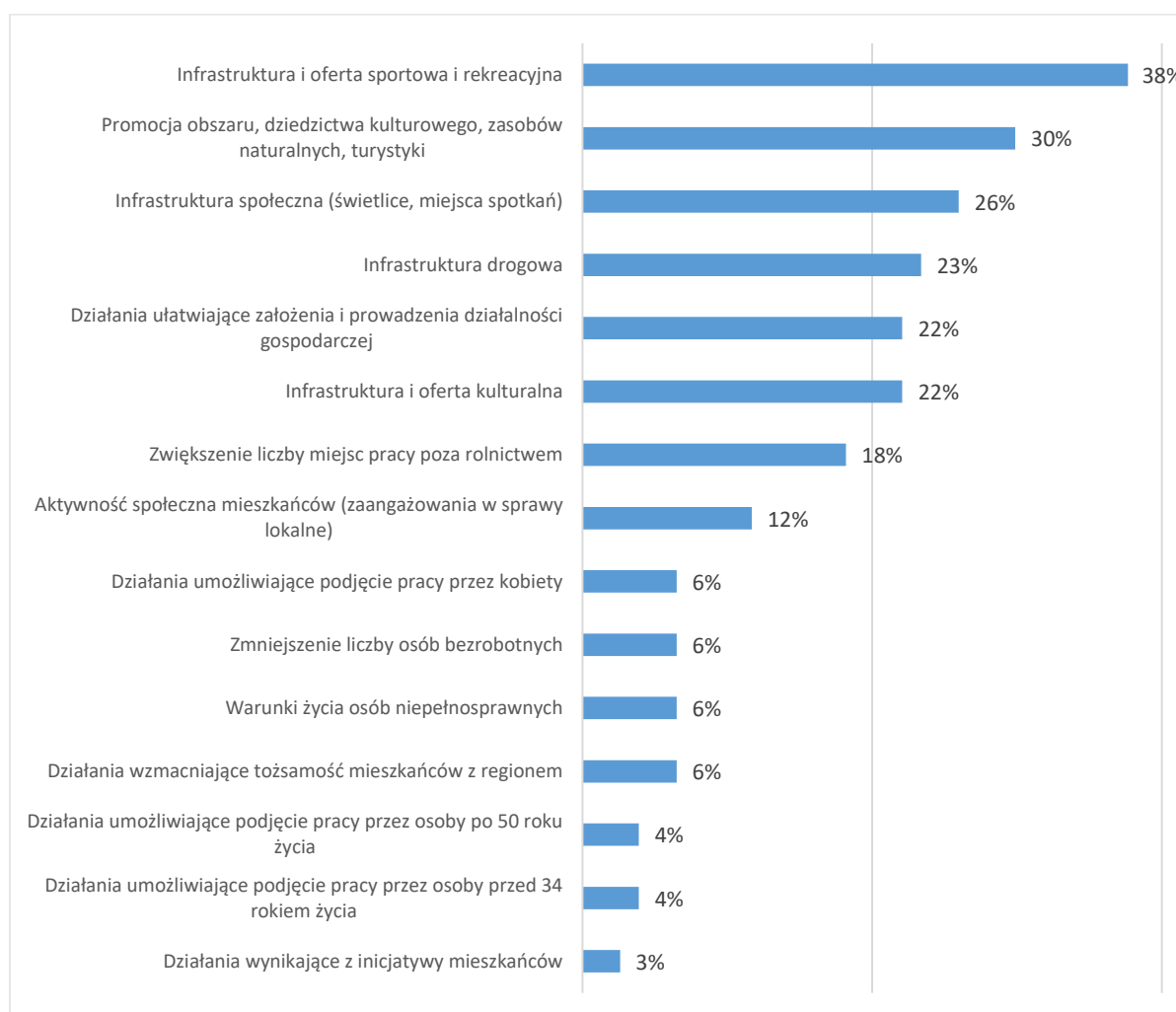
Wykres 11. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

W odniesieniu do pytania o możliwość dysponowania dodatkowymi środkami finansowymi w swojej gminie, mieszkańcy obszaru LGD odpowiadali, że najchętniej ulokowaliby je w inwestycjach związanych z infrastrukturą i ofertą sportową i rekreacyjną (38%) oraz promocją obszaru (30%). Mniejszym wsparciem cieszyły się działania umożliwiające podjęcie pracy w dwóch grupach wiekowych – po 50 roku życia i przed 34 oraz te wynikające z inicjatywy mieszkańców.

Wykres 12. *Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?*

Źródło: badania własne

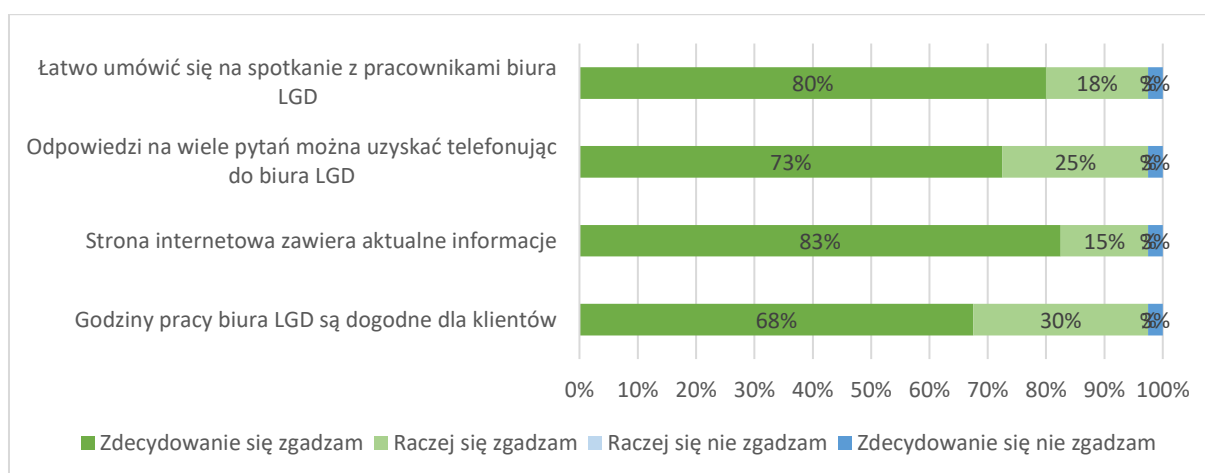
Zdecydowana większość (92%) badanych zna Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski, najczęściej w wyniku jej działań, w których uczestniczyła lub była obserwatorem. Co piąty badany dowiedział się o LGD z lokalnej prasy. Najmniejszą grupę stanowią osoby, które dowiedziały się o LGD od znajomych lub sąsiadów (8%).

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

Badani bardzo pozytywnie oceniają funkcjonowanie Biura LGD. Obszary poddane ocenie zyskały pozytywne noty u zdecydowanej większości ankietowanych. Mieszkańcy szczególnie doceniają łatwość umówienia się z pracownikami Biura oraz możliwość uzyskania potrzebnych informacji drogą telefoniczną. Także strona internetowa oraz godziny pracy Biura są satysfakcjonujące dla beneficjentów.

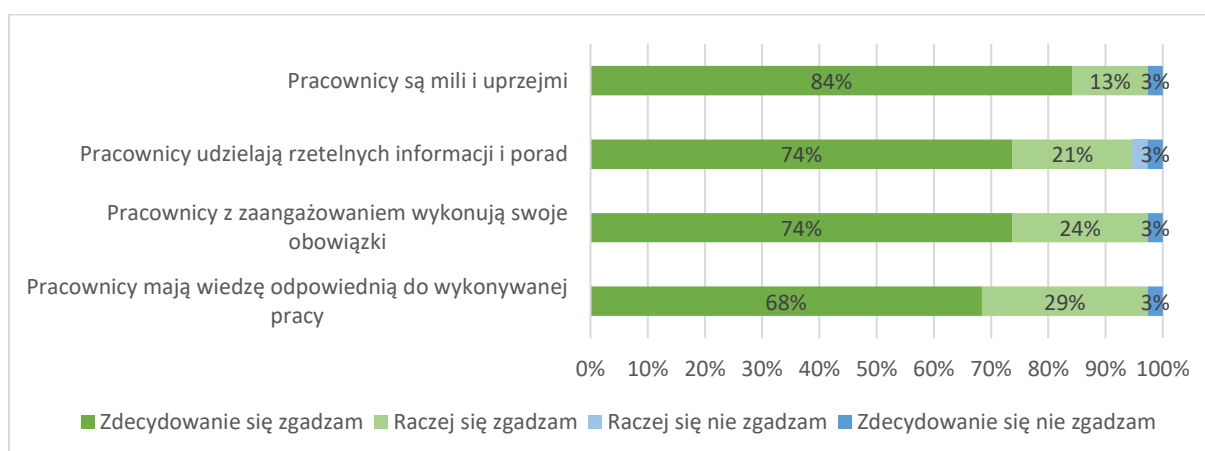
Wykres 1. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD:

Źródło: badania własne

Zdecydowana większość osób biorących udział w badaniu uważa, że pracownicy Biura są mili i uprzejmi. Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i służą beneficjentom poradą. Mieszkańcy cenią zaangażowanie pracowników Biura w wykonywanie swoich obowiązków oraz ich merytoryczne kompetencje. Wszystkie oceniane obszary otrzymały ponad 90% pozytywnych opinii.

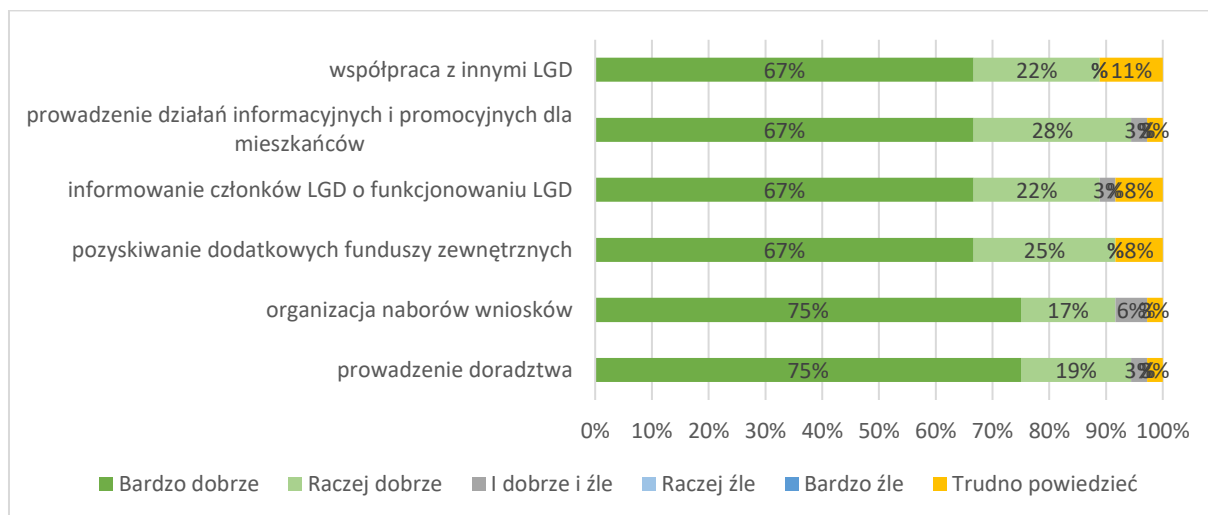
Wykres 2. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Źródło: badania własne

Świadczenie usług doradczych oraz organizacja naborów wniosków to obszary najwyżej oceniane przez mieszkańców. Duże zadowolenie u badanych budzi pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych, działania promocyjne oraz informacyjne a także współpraca z innymi Lokalnymi Grupami Działania.

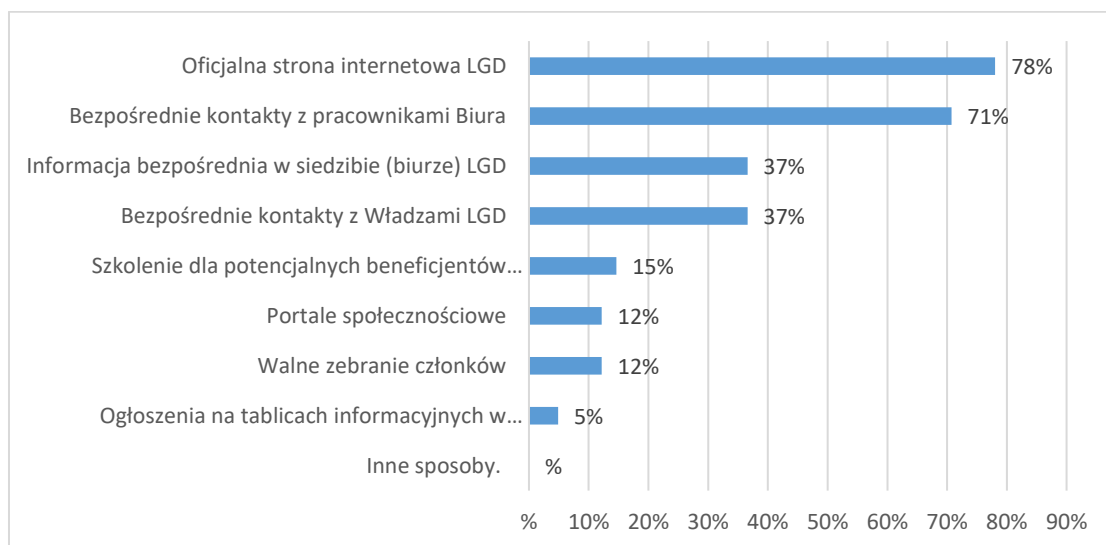
Wykres 3. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Źródło: badania własne

Strona internetowa Biura oraz bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura są priorytetowymi kanałami informacyjnymi, z których mieszkańcy dowiadują się o funkcjonowaniu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski. Zdecydowanie rzadziej mieszkańcy wykorzystują informacje zamieszczane na portalach społecznościowych oraz podczas walnych zebrań członków. Najrzadziej wskazywanym kanałem informacyjnym są tablice z ogłoszeniami (5%).

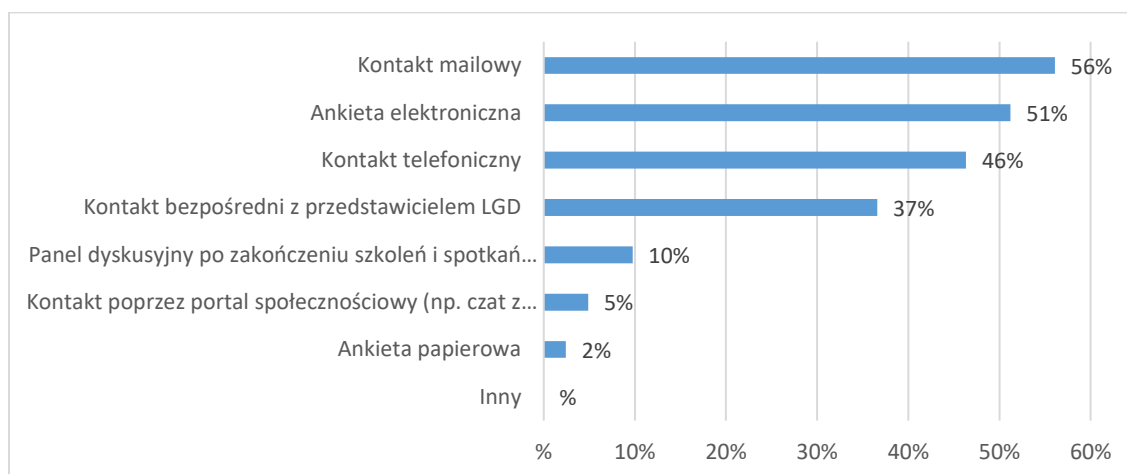
Wykres 4. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Mieszkańcy preferują korzystanie z e-maila oraz ankiety elektronicznej jako kanałów komunikacyjnych, których używają, by przekazywać informacje zwrotne do Biura LGD. Blisko połowa badanych wybiera kontakt telefoniczny, a ponad jedna trzecia kontakt bezpośredni z pracownikiem Biura. Ankieta papierowa, czy kontakt przez portal społecznościowy cieszą się dużo mniejszą popularnością jako forma informacji zwrotnej.

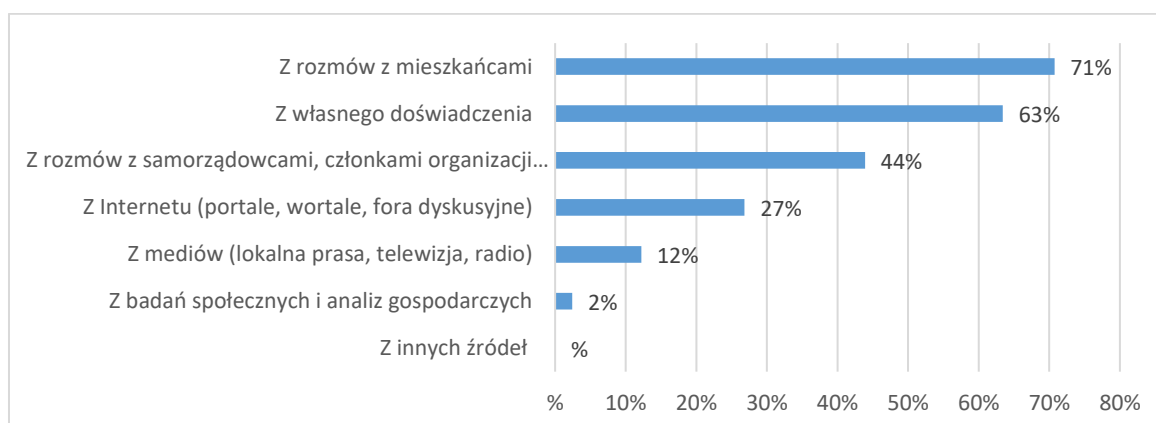
Wykres 5. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: badania własne

Głównym źródłem pozyskania informacji na temat potrzeb mieszkańców gminy są rozmowy z innymi mieszkańcami (71%) oraz własne doświadczenie (63%). Liczna grupa (44%) wskazuje na rozmowy z samorządowcami jako źródło informacji o potrzebach mieszkańców obszaru LGD. Najrzadziej wskazywanymi źródłami wiedzy na ten temat są badania społeczne oraz media.

Wykres 6. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?

Źródło: badania własne

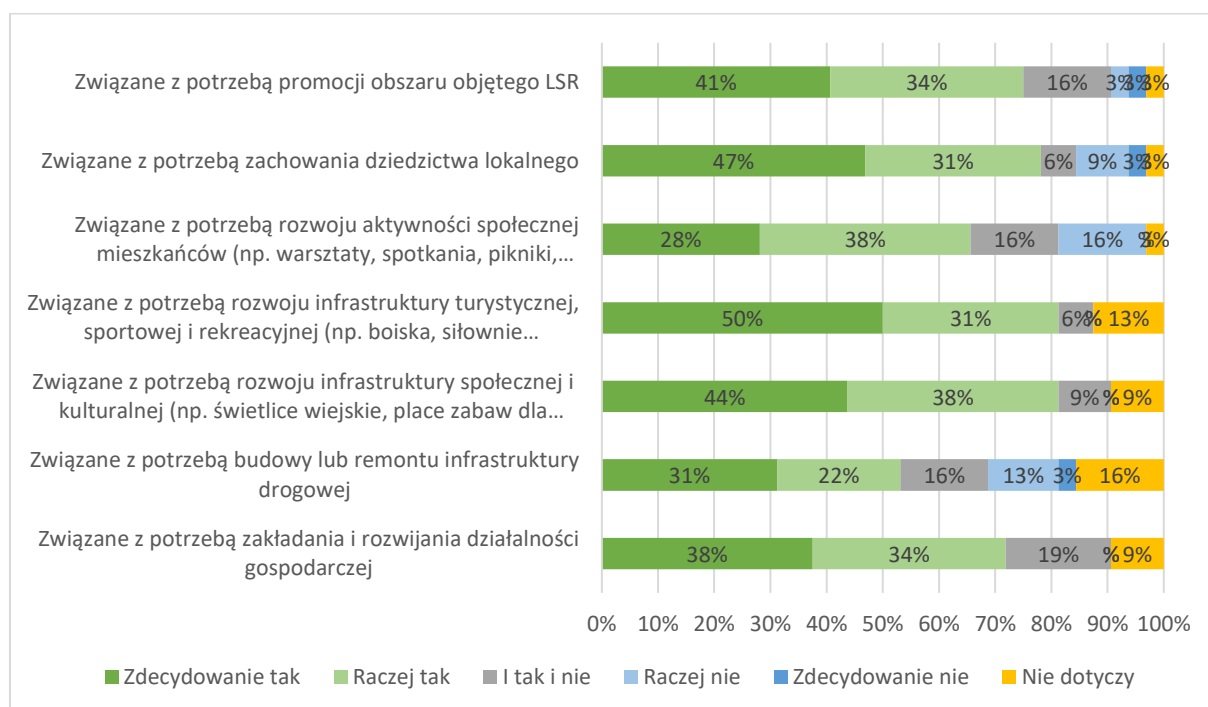
Ponad połowa osób uczestniczących w badaniu twierdzi, że nabory wniosków organizowanych przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców a ponad jedna trzecia uważa, że były idealnie do nich dopasowane (36%). Żadna z osób badanych nie stoi na stanowisku, że nabory wniosków nie odpowiadały w ogóle na potrzeby mieszkańców.

Wykres 7. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Źródło: badania własne

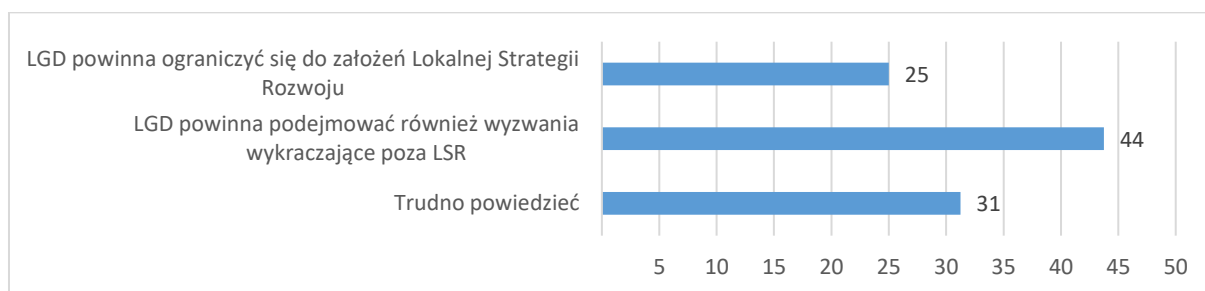
Wykres 8. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą:

Źródło: badania własne

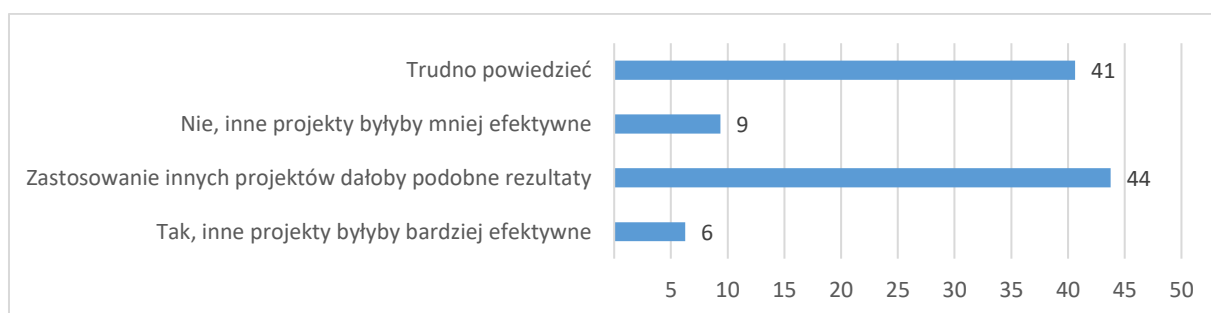
Co czwarty mieszkaniec ocenia działania podejmowane przez LGD wynikające z założeń Lokalnej Strategii Rozwoju jako wystarczające. Blisko połowa badanych uważa, że LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR. Jedna trzecia osób uczestniczących w badaniu nie zdecydowała się na zajęcie stanowiska w tej sprawie.

Wykres 9. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Blisko połowa mieszkańców (44%) uważa, że realizacja innych projektów przyniosłaby podobne efekty. Liczna grupa ma niepełną wiedzę na temat realizowanych przez LGD przedsięwzięć i wybrała opcję „trudno powiedzieć”. Rzadziej niż co dziesiąta osoba jest zdania, że inne projekty byłyby mniej efektywne.

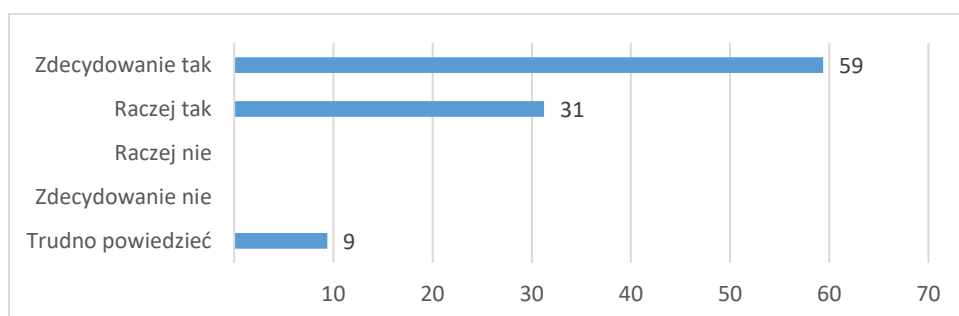
Wykres 10. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Źródło: badania własne

Zdaniem mieszkańców, środki finansowe przeznaczone na wdrażanie LSR wydano z korzyścią dla lokalnej społeczności (90% wskazań).

Wykres 11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Źródło: badania własne

Stanowisko to jest wzmocnione przez brak odpowiedzi przeciwnych. Nikt z badanych nie udzielił zdecydowanie negatywnej odpowiedzi w kontekście efektywnego wydatkowania funduszy.

Doradztwo biura LGD

LGD świadczy indywidualne, bezpłatne usługi doradcze. Usługa doradcza jest czynnikiem punktowanym w kontekście Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji. Preferuje się wnioskodawców korzystających ze wsparcia doradczego oferowanego przez biuro LGD. Aby osoba lub podmiot uzyskała punkty za korzystanie z doradztwa ma obowiązek skorzystać z niego od dnia ogłoszenia naboru wniosków na stronie internetowej LGD i nie później niż 2 dni robocze przed zakończeniem naboru wniosków.

W latach 2018-2021 zrealizowano 313 usług doradczych, w tym: dla 120 podmiotów i 40 indywidualnych osób.

Tabela 16. Doradztwo w liczbach

	ogółem usług doradczych	podmioty indywidualne	indywidualne osoby
2018	133	48	33
2019	96	20	5
2020	47	29	1
2021	37	23	1
suma	313	120	40

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

Liczba członków Stowarzyszenia na dzień podpisania umowy ramowej (Umowy o warunkach i sposobie realizacji lokalnej strategii rozwoju z dnia 28 maja 2008 r.) wynosiła 59 osób.

Aktualnie Stowarzyszenie LGD Szlak Tatarski liczy 107 członków (indywidualnych i instytucjonalnych, stan na podstawie strony www), w tym 6 osób pochodzi z sektora publicznego, 9 osób z sektora społecznego, 39 członków to przedsiębiorcy, 44 mieszkańców plus 9 członków spoza obszaru LGD.

Od 2016 roku odbyło się 11 spotkań Walnego Zgromadzenia Członków (w tym zmiany w LSR). Posiedzenia WZC były organizowane zazwyczaj w formie sprawozdawczej. WZC zatwierdzało sprawozdania z działalności Stowarzyszenia oraz sprawozdania finansowego za zamknięty rok obrotowy.

W latach 2016-2021 dziewięcioosobowy Zarząd spotkał się 15 razy. Do najczęściej poruszanych kwestii w trakcie posiedzeń organu należało zatwierdzanie aktualizacji i uchwalanie zmian w LSR oraz zmian w Kryteriach Wyboru Operacji lub innych dokumentach związanych z wdrażaniem LSR.

Jedenastoosobowa Rada LGD spotykała się 86 razy. W trakcie posiedzeń poddano ocenie i wybrano około 100 projektów ze wszystkich funduszy – EFS, EFRR, EFRROW, na które aktualnie podpisano umowy o dofinansowanie/przyznanie pomocy (na podstawie zestawienia

podpisanych umów w latach 2017-2021). Wartość dofinansowania tych inwestycji (w zł) zbliża się do sumy 19 mln złotych.

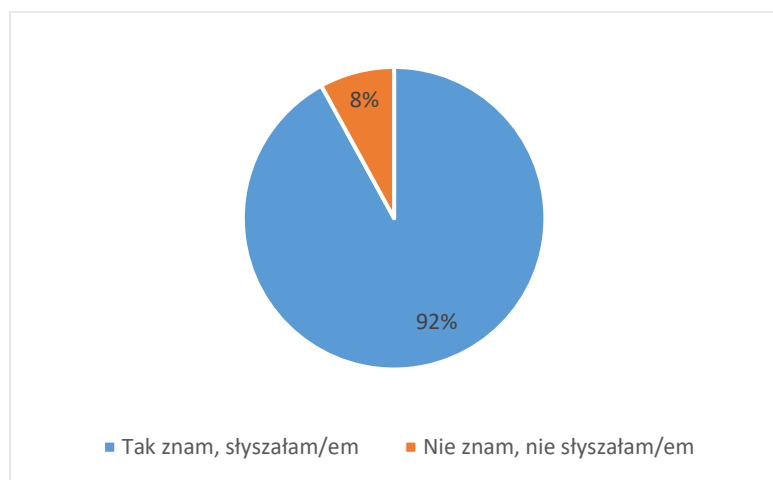
Tabela 17. Funkcjonowanie organów

	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	5	1	5
2017	4	11	4
2018	1	17	1
2019	3	28	3
2020	1	2	1
2021	1	27	1
suma	15	86	15

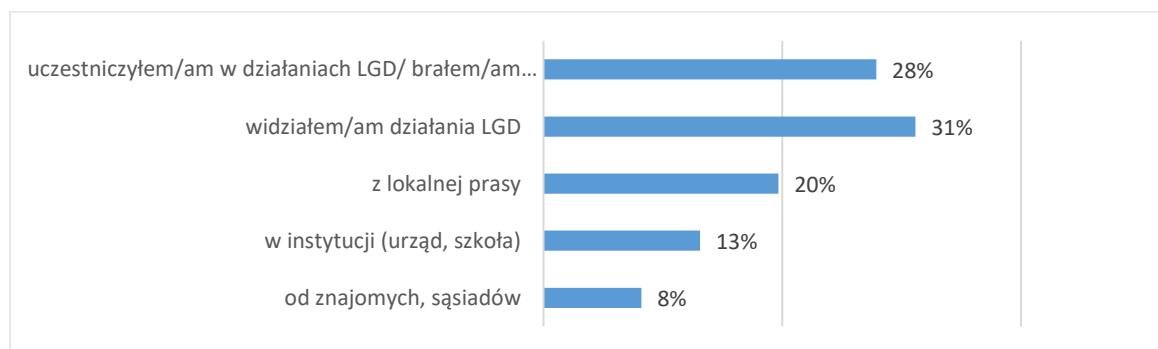
Rozpoznawalność LGD

Zdecydowana większość (92%) badanych zna Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski, najczęściej w wyniku jej działań, w których uczestniczyła lub była obserwatorem. Co piąty badany dowiedział się o LGD z lokalnej prasy. Najmniejszą grupę stanowią osoby, które dowiedziały się o LGD od znajomych lub sąsiadów (8%).

Wykres 1. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski?

Wykres 2. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Źródło: badania własne

Plan komunikacji i plan szkoleń

Stowarzyszenie zaplanowało w Harmonogramie komunikacji realizację czterech celów komunikacyjnych. Łącznie traktowane cele zakładały informowanie opinii publicznej o LSR oraz prowadzonych naborach, rozpoczynając od informacji ogólnych by stopniowo dostarczać coraz większych szczegółów. Pierwszym celem komunikacyjnym było poinformowanie mieszkańców, w szczególności potencjalnych wnioskodawców o LSR. Drugi cel to poinformowanie mieszkańców obszaru LGD o planowanych konkursach i innych działaniach podejmowanych przez LGD. Trzecim celem komunikacyjnym określonym w Harmonogramie było poinformowanie mieszkańców o ogłoszonym konkursie i terminach przyjmowania wniosków. Ostatni cel to przekazanie wiedzy o zasadach przyznawania pomocy w ramach poszczególnych typów operacji, zasadach rozliczania i realizacji projektów.

Stowarzyszenie stosowało szeroką gamę środków komunikacji możliwych do wykorzystania na obszarze LGD. Wykorzystane środki promocyjne gwarantowały dotarcie do zakładanych grup docelowych oraz pozwalały na przekazanie koniecznych informacji przy każdym z zakładanych celów komunikacyjnych. Były to informacje na stronach internetowych Stowarzyszenia, w tym Poradnik beneficjenta, informacje na portalach społecznościowych, wiadomości rozsyłane drogą e-maili, plakaty, spotkania informacyjne, doradztwo w Biurze LGD. LGD w zależności od potrzeb wykorzystywało również mass media, między innymi publikując artykuły w prasie oraz emitując spoty promocyjne w telewizji regionalnej. LGD Szlak Tatarski dbało również o bezpośredni kontakt z beneficjentami, organizując spotkania z JST, prowadząc spotkania informacyjne w gminach oraz współorganizując lub biorąc udział w wydarzeniach promocyjnych i aktywizacyjnych.

W ciągu roku LGD Szlak Tatarski współorganizuje średnio 6 wydarzeń promocyjnych. Są to wydarzenia głównie plenerowe, które mają miejsce na terenie objętym LSR.

Promocja Stowarzyszenia LGD Szlak Tatarski w trakcie wydarzeń polegała na zapewnieniu atrakcji bądź nagród dla uczestników oraz stoiska promocyjno-informacyjnego Stowarzyszenia. W trakcie wydarzeń rozdawano materiały promocyjno-informacyjne (gadżety, ulotki, albumy, mapy) i udzielano informacji dot. możliwości uzyskania dofinansowania na realizację inicjatyw. Średnio raz do roku LGD organizuje także własne wydarzenie kulturalne, którego jest gospodarzem. Jest to wydarzenie o charakterze kulturalne, które zawiera w sobie elementy zarówno rozrywkowe, jak i edukacyjne i jest dedykowane dla odbiorców w każdym wieku.

Przykłady wydarzeń, które współorganizowało Stowarzyszenie:

- dni miasta/gminy Krynki, Szudziałowo, Sidra, Kuźnica
- festyny parafialne w Janowszczyźnie, Majewie Kościelnym
- pikniki rodzinne w Krynkach, Wojnowcach
- dożynki gminne

- otwarcie obiektów: boiska przy parafii pw. WNMP w Sokółce, Ośrodka Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży
- warsztaty: krawieckie w Szudziałowie
- rocznica powstania ZSP w Sokółce
- „100. Rocznica Bitwy nad Niemnem”
- zawody bokserskie, memoriały rowerowe i biegowe
- święto mniejszości narodowej: Tatarskie święto wiosny Nawruz, Bohoniki,

Organizacja wydarzeń promocyjnych jest możliwa m.in. dzięki wsparciu lokalnych przedsiębiorców oraz instytucji. Wśród nich możemy wymienić: Gminę Sokółka, Powiat Sokólski, KAWETA, METAL-FACH, Budokrusz, Bor-Tech, Strabag, "ASTEC", Bank Spółdzielczy w Sokółce, MPEC w Sokółce, MPWiK w Sokółce, "Bistro" u Matczaka, Biuro-Serwis, BIASONA, Genes, Geno, Alior Bank w Sokółce, Konar, KRESPOL, Steeler, Orlen Gaz.

Inicjatywą cykliczną LGD jest także organizacja wizyty studyjnej w innych LGD z kraju i zza granicy. W 2018 roku miała miejsce 3-dniowa wizyta studyjna na Litwę pt. „Litewskie Grupy Działania” dla 40 osób z terenu objętego działalnością Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski (przedstawiciele JST, potencjalni wnioskodawcy i pracownicy biura). Głównym celem wyjazdu była wizyta w dwóch Lokalnych Grupach Działania funkcjonujących na obszarze Litwy — LGD Druskienniki oraz LGD regionu Alytus. Wyjazd miał na celu wymianę doświadczeń odnośnie realizowanych działań, a także utrwalenie sieci kontaktów. Przedmiotem wyjazdu było również zainspirowanie lokalnych liderów do wykorzystania zdobytej wiedzy i umiejętności przywiezionych z wyjazdu. Program każdego takiego wyjazdu jest skoncentrowany na poznawaniu dobrych praktyk związanych z realizacją inicjatyw/przedsięwzięć/inwestycji finansowanych z funduszy unijnych, a ich skutkiem jest zdobycie wiedzy i nabycie doświadczenia przez uczestników.

W ramach działań promocyjnych zlecono i wykonano logowane materiały promocyjne:

- 2 albumy turystyczne obszaru 5 gmin: Sidra Sokółka, Krynki, Kuźnica i Szudziałowo
- mapę turystyczno-informacyjną,
- gadżety promocyjne: notatniki, kubki, multitool'e, długopisy, pendrive'y, balony,
- teczki z logowaniem,
- odzież promocyjną,
- kalendarze,
- banery,
- namiot wystawowy z oznakowaniem,
- wyposażenie stoiska wystawowego,
- katalog Gospodarstw Agroturystycznych oraz innych miejsc noclegowych na terenie LGD Szlak Tatarski.

5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.

W ramach 3 celów szczegółowych wyznaczonych w LSR zaplanowano 21 przedsięwzięć z precyzyjnie wyznaczonymi 39 wskaźnikami produktu. Zdecydowana większość, 22 z 39 wskaźników produktu ma realizację umowy na poziomie 100%. Realizację płatności przynajmniej na poziomie 100% ma 6 wskaźników produktu. Według stanu na koniec 2021 roku jedynie wskaźniki w ramach przedsięwzięcia *Rozwój kompetencji cyfrowych* mają zerową realizację umów i płatności.

Tabela 18. Realizacja rzeczowa

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
				Umowy	Płatności
Wsparcie na rzecz rozwoju i zakładania działalności gospodarczej i działania szkoleniowe	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (EFRROW)	sztuk	17	47,05	47,05
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa (EFRROW)	sztuk	18	105,55	55,55
	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje (EFRROW)	sztuka	1	100	100
	Liczba szkoleń (EFRROW)	sztuki	3	66,66	66,66
Inkubatory przetwórstwa lokalnego	Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego (EFRROW)	sztuka	1	100	0
Bezwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie (EFS)	osoba	20	110	50
Szkolenia dla organów zaangażowanych we wdrażanie LSR oraz działania informacyjno-animacyjne LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD (EFS)	osobodni	60	98	63
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD (EFS)	osobodni	110	134	75
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa (EFS)	sztuk	100	65	97
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami (EFS)	sztuk	30	103	57
Projekty aktywności lokalnej	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (EFS)	osób	70	103	0
Usługi opiekuńcze dla osób zależnych	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie (EFS)	osoby	64	78	0
Wsparcie rodzin z trudnościami oraz młodzieży zagrożonej	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie (EFS)	osoby	92	102	33

wykluczeniem społecznym					
Inwestycje w infrastrukturę społeczną	Liczba wybudowanych/przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej (EFRR)	sztuka	3	100	33,33
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR)	sztuka	3	33,33	33,33
Zwiększenie dostępności do edukacji przedszkolnej	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej (EFS)	osób	100	608	241
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie (EFS)	sztuk	8	200	100
Wyrównanie szans dzieci i młodzieży	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie (EFS)	osób	150	233	97
	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie (EFS)	sztuk	5	60	40
	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych (EFS)	sztuk	8	100	38
Rozbudowa infrastruktury przedszkolnej i dostosowanie jej do potrzeb dzieci niepełnosprawnych	Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej (EFRR)	sztuki	4	100	50
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR)	sztuki	4	100	50
Rozwój kompetencji cyfrowych	Liczba osób objętych szkoleniami/doradztwem w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych, O/K/M (EFRR)	osób	15	0	0
	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości (EFRR)	sztuka	1	0	0
Wsparcie powstawania nowych miejsc noclegowych	Liczba nowych miejsc noclegowych (EFRROW)	sztuk	15	66,66	0
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (EFRROW)	sztuki	3	66,66	33,33
Inicjowanie i wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sferze turystycznej	Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR (EFRROW)	sztuka	1	100	100
Remont zabytków sakralnych i kultu religijnego (z wyłączeniem zagospodarowania terenu)	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim (EFRROW)	sztuk	8	75	75

Wypożyczenie obiektów kulturalnych	Liczba operacji obejmujących wypożyczenie podmiotów działających w sferze kultury (EFRROW)	sztuki	5	80	80
Działania promocyjne i informacyjne z zakresu kultury i ochrony środowiska	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR (EFRROW)	sztuk	15	0,06	0,06
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy (EFRROW)	sztuk	5	80	40
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy (EFRROW)	sztuk	13	84,61	61,53
Inwestycje przy obiektach zabytkowych	Liczba zabytków nieruchomych/ruchomych objętych wsparciem (EFRR)	sztuka	8	100	50
	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem (EFRR)	sztuka	1	100	100
Inwestycje w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	18	88,88	22,22
Budowa infrastruktury drogowej na rzecz włączenia społecznego	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg (EFRROW)	km	0,96	100,59	100,59
Kształtowanie przestrzeni publicznej	Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów (Typ 9) (EFRR)	ha	1,5	408	31
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (Typ 9) (EFRR)	sztuk	6	133	50
	Liczba nowych/zmodernizowanych punktów w oświetleniu ulicznym (Typ 11) (EFRR)	sztuk	90	301	0

Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r.

Najwięcej środków w ramach PROW wypłacono w ramach przedsięwzięcia *Szkolenia dla organów zaangażowanych we wdrażanie LSR oraz działania informacyjno-animacyjne LGD* (1,6 mln EUR) i *Wsparcie na rzecz rozwoju i zakładania działalności gospodarczej i działania szkoleniowe* (0,62 mln EUR). Najwięcej środków w ramach RPO wypłacono na rzecz *Rozbudowy infrastruktury przedszkolnej i dostosowanie jej do potrzeb dzieci niepełnosprawnych* (0,95 mln PLN) i *Kształtowanie przestrzeni publicznej* (0,85 mln PLN). Relatywnie najmniej ze środków RPO przeznaczono na *Rozwój kompetencji cyfrowych*, a z budżetu PROW najmniej na *Inicjowanie i wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sferze turystycznej*.

Tabela 19. Realizacja finansowa

Nazwa przedsięwzięcia	wypłacone	zakontraktowane	pozostałe do realizacji
PROW (dane EURO)			
Wsparcie na rzecz rozwoju i zakładania działalności gospodarczej i działania szkoleniowe	602 221	94295	200468
Inkubatory przetwórstwa lokalnego		85532	2511

Szkolenia dla organów zaangażowanych we wdrażanie LSR oraz działania informacyjno-animacyjne LGD	1 630 928	1090778	
Wsparcie powstawania nowych miejsc noclegowych	14 053	13899	15220
Inicjowanie i wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sferze turystycznej	22 917		
Remont zabytków sakralnych i kultu religijnego (z wyłączeniem zagospodarowania terenu)	160 328		82654
Wypożyczenie obiektów kulturalnych	46 805		75000
Inwestycje w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną	95 651	192683	99295
Budowa infrastruktury drogowej na rzecz włączenia społecznego	137 868		
Działania promocyjne i informacyjne z zakresu kultury i ochrony środowiska	92 486	176 665	8 449
RPO (dane PLN)			
Bezwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej	540 410	706669	694
Projekty aktywności lokalnej		776209	148939
Usługi opiekuńcze dla osób zależnych		728026	
Wsparcie rodzin z trudnościami oraz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym	202 290	429984	719
Inwestycje w infrastrukturę społeczną	518 678	321089	481
Zwiększenie dostępności do edukacji przedszkolnej	487 391	550156	12454
Wyrównanie szans dzieci i młodzieży	282 307	755060	3229
Rozbudowa infrastruktury przedszkolnej i dostosowanie jej do potrzeb dzieci niepełnosprawnych	954 927	735304	9767
Rozwój kompetencji cyfrowych			100000
Inwestycje przy obiektach zabytkowych	641 186	416584	2230
Kształtowanie przestrzeni publicznej	685 531	2958611	7

Opis projektów współpracy

LGD Szlak Tatarski do końca 2021 roku zrealizowało lub rozpoczęło realizację łącznie 5 projektów współpracy. Pierwszy, międzynarodowy projekt, pn. „Kulinarna Akademia Cudów” akr. K.A.C. zawieszono wspólnie z Stowarzyszeniem "Suwalsko-Sejneńska" LGD (lider projektu), LGD "Lider w EGO", LGD „Brama na Podlasie” oraz Vilniaus rajono vietos veiklos grupė. Realizacja operacji skupiała się na turystyce opartej o dziedzictwo lokalne w zakresie kulinariów. Kolejnym projektem była inicjatywa partnerska na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zmianom klimatycznym „Energia Odnawialna Lokalnie” akr. EOL. Projekt przeprowadzono wspólnie z LGD „Puszcza Knyszyńska”, Stowarzyszeniem "Suwalsko-Sejneńska" LGD i LGD „Brama na Podlasie”. Trzeci projekt współpracy zrealizowano w 2020 wspólnie z Stowarzyszeniem „Sąsiedzi” pod nazwą, „Smaki Łączą Regiony” akr. S.Ł.R. Celem projektu współpracy było podniesienie atrakcyjności obszarów LGD ze szczególnym uwzględnieniem tradycji kulinarnych oraz zachowanie i kultywowanie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, jak również podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych. W 2021 roku wspólnie z LGD Stowarzyszenie N.A.R.E.W. i LGD Brama na Podlasie rozpoczęło realizację projektu pn. „Kulinarne Unikaty Lokalną Tradycją”, o akr. K.U.L.T. Jej głównym celem była promocja obszarów LGD w oparciu o propagowanie rozpoznawalności

lokalnych zasobów (regionalnych produktów turystycznych), a także zwiększenie wiedzy mieszkańców terenów realizacji LSR na temat rozwoju obszarów, identyfikacji i promocji produktu lokalnego. Umowa na realizację najnowszego projektu, pn. „Razem – ku Lepszej Przyszłości Podlasia” o akronimie „RkLPP” została podpisana 24 lutego 2022 roku. Stowarzyszenie LGD Szlak Tatarski zadeklarowało realizację ww. projektu z **LGD Biebrzański Dar Natury**. Celem projektu współpracy będzie podniesienie atrakcyjności obszarów LGD poprzez utworzenie infrastruktury oraz zwiększenie wiedzy mieszkańców terenów realizacji LSR na temat rozwoju obszarów i promocji produktu lokalnego.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Zakończenie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przypadnie na 2023 rok. W raporcie ewaluacyjnym wykorzystano dane za okres od 2016 do 2021 roku (dane statystyczne za 2021 rok). Osiągnięcie wskaźników oddziaływania jest w dużym stopniu było zdeterminowane przez czynniki zewnętrzne, takie, jak m.in. sytuacja społeczno-polityczna (w tym międzynarodowa), a także cechy regresywne gospodarki krajowej oraz globalnej.

CEL OGÓLNY 1	Zwiększenie włączenia społecznego i rozwój przedsiębiorczości			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (wskaźnik własny)	sztuka	2 516	2 544	GUS
CEL OGÓLNY 2	Rozwój turystyki, sportu i rekreacji z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, historycznych i kulturowych			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego II	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Liczba osób odwiedzających obszar (wskaźnik własny)	osoba	2500	3000	Sprawozdania beneficjentów/dokumentacja LGD
Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i korzystających z przebudowanych lub wyposażonych obiektów (wskaźnik własny)	osoba	0	4500	Sprawozdania beneficjentów/dokumentacja LGD
CEL OGÓLNY 3	Poprawa stanu infrastruktury w tym infrastruktury na rzecz ochrony środowiska			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego III	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
operacji wpływających na poprawę stanu infrastruktury i związanych z ochroną środowiska (wskaźnik własny)	sztuka	0	15	Sprawozdania beneficjentów/dokumentacja LGD

Ocena wpływu na kapitał społeczny

W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego przyznano dofinansowania w łącznej kwocie 2.477.514,16 zł.

Dzięki tym funduszom zrealizowano projekty, w ramach których doposażono:

- 8 szkół,

- 7 przedszkoli,

oraz zorganizowano dodatkowe zajęcia edukacyjne i sportowe:

- 581 dzieciom,
- 336 uczniom szkół podstawowych,
- 39 nauczycielom wychowania przedszkolnego,
- 76 nauczycielom nauczania ogólnego w placówkach, których organami prowadzącymi są Gmina Sokółka, Gmina Szudziałowo i Powiat Sokólski.

Najwięcej środków z budżetu Lokalnej Strategii Rozwoju LGD przeznaczyła na wsparcie szkół i przedszkoli. W przedsięwzięciach kładziono nacisk przede wszystkim na tzw. „działania miękkie” – dzięki takim operacjom możliwa była organizacja zajęć dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, z uwzględnieniem zakupu niezbędnych przyborów i narzędzi dydaktycznych. Realizacja wymienionych przedsięwzięć cieszyła się dużym zainteresowaniem beneficjentów i prawie wszystkie podjęte działania zostały pomyślnie zrealizowane oraz rozliczone.

W ramach operacji z zakresu: typu projektu nr 10: Działania skierowane do rodzin, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym wsparcie otrzymała Fundacja Sokólski Fundusz Lokalny. W ramach inicjatyw odświeżono oraz doposażono dwie świetlice środowiskowe, w których zapewniono dodatkowe zajęcia wyrównujące i sportowe 32 podopiecznym oraz uczniom szkół podstawowych.

W ramach wzmocnienia kapitału społecznego LGD realizowało nabory wniosków w ramach Projektów Aktywności Lokalnej, skierowane do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wspomniana grupa jest lokalnie objęta szerokim spektrum wsparcia. Ze względu na niekorzystane uwarunkowania można było odnotować trudności w pozyskaniu zainteresowanych, aktywnych uczestników podejmujących się realizacji inicjatyw. Ostatecznie projekty zakończyły się z pozytywnym rezultatem, a wynikiem ich realizacji było podjęcie przez nowych beneficjentów 25 działalności gospodarczych.

W końcu, dzięki dofinansowaniu z Europejskiego Funduszu Społecznego powstał Ośrodek Dziennego Pobytu dla 32 osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym utworzony przez Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Niepełnosprawnych Intellektualnie AKTYWNI oraz zapewniono przeprowadzenie zajęć dla 44 seniorów, których organizację zapewnił Powiat Sokólski.

Przedsiębiorczość

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, w wyniku ogłoszonych naborów z zakresu podejmowania oraz rozwijania działalności gospodarczej, łącznie 26 beneficjentów podpisało umowy o przyznaniu pomocy na realizację swoich projektów. Kolejne, pozytywne ocenione

projekty zostały przekazane do weryfikacji w IZ. W ramach zrealizowanych inicjatyw powstały m.in.: tłocznia oleju, pracownia cukiernicza oraz ziołowe gospodarstwo edukacyjne, natomiast w ramach rozwijania działalności pomoc otrzymały m.in.: stacja kontroli pojazdów, obiekt gastronomiczny (restauracja), jak również przedsiębiorstwo zajmujące się wynajmem sprzętu nagłośnieniowego.

Turystyka i lokalne dziedzictwo kulturowe

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju LGD zrealizowało wyróżniającą się liczbę działań skierowanych na zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz inwestycje w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną. Gmina Krynki zrealizowała dwa sąsiadujące ze sobą projekty: nowoutworzona siłownia „pod chmurką” powstała w centrum miasta Krynki, tuż obok basenu, który przeszedł kompleksową rewitalizację w ramach innego projektu, także finansowanego ze środków pozyskanych z pośrednictwem LGD. Oba projekty sfinalizowane pomyślnie służą rekreacji mieszkańców oraz turystów. Nowoczesne obiekty są ogólnodostępne i bezpłatne.

Nowe i wyremontowane obiekty z zakresu inwestycji w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną funkcjonują na terenie każdej z gmin członkowskich LGD. Przykłady takich inicjatyw stanowią:

- Gmina Sokółka: zadaszony ołtarz polowy przy kościele pw. św. Antoniego, plac zabaw nad zalewem;
- Gmina Sidra: place zabaw i siłownie zewnętrzne w miejscowości Jałówka i Sidra;
- Gmina Szudziałowo: Klub Młodzieżowy, skatepark;
- Gmina Kuźnica: plac zabaw;
- Gmina Krynki: zrewitalizowany teren OSiR.

Znacząca część działań na rzecz turystyki oraz promocji dziedzictwa kulturowego odbyła się w ramach realizowanych projektów współpracy. Działania te ukierunkowane były przede wszystkim na kulinarny, tradycyjny aspekt dziedzictwa kulturowego oraz wykorzystanie go w kontekście podnoszenia atrakcyjności turystycznej obszaru.

Z zakresu zachowania dziedzictwa lokalnego, remonty i rewitalizacje zapewniono wielu obiektom z terenu objętego LSR Stowarzyszenia. Wokół meczetu w Bohonikach powstało nowe ogrodzenie. W trakcie kolejnych dwóch projektów poświęconych na rzecz tego obiektu przeprowadzono remont wnętrza oraz zabytkowego dachu. W kościele pw. Najświętszej Marii Panny Pocieszenia w Zalesiu odrestaurowano więźbę dachową oraz zapewniono hydrofobizację murów. Ponadto wsparcie otrzymały m.in.: cerkiew pw. Zaśnięcia N.M.P. w Ostrowiu Północnym, kościół pw. Świętej Trójcy w Sidrze, cerkiew parafialna pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Samogródzie, kościół pw. Św. Antoniego w Sokółce i inne.

Grupy defaworyzowane

Grupami istotnymi w realizacji LSR będą przede wszystkim osoby defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy, tj. osoby z terenów wiejskich, osoby młode (przed 25 rokiem życia),

osoby powyżej 50 roku życia, osoby długotrwale bezrobotne i bierne zawodowo, osoby o niskich kwalifikacjach, w tym osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby niepełnosprawne i zależne. Dodatkowo z perspektywy realizacji strategii do grupy zalicza się także dzieci i młodzież.

Wiele przedsięwzięć wskazanych w LSR jest dedykowanych udzieleniu wsparcia ww. grupom defaworyzowanym. W odniesieniu do Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji niektóre projekty mogą otrzymać dodatkowe punkty w procesie oceny, jeżeli opracowany wniosek uwzględnia w swojej realizacji grupę defaworyzowaną. Są to projekty z zakresu m.in. wsparcia małych szkół kształcenia ogólnego na obszarach objętych realizacją LSR, programów aktywności lokalnej oraz usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych oraz usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami świadczonych w lokalnej społeczności.

W przyszłości Stowarzyszenie rozważa uwzględnienie w tej kategorii także osób niepełnosprawnych oraz rolników i ich rodzin.

Innowacyjność

Założeniem w strategii LGD jest działanie w kierunku otwartym na innowacje w każdym możliwym aspekcie funkcjonowania. LGD interpretuje innowacje jako adaptowane (przejęte) i przekształcone na użytek lokalny metody lub koncepcje postrzegane jako nowe i dotychczas nie stosowane na obszarze objętym lokalną strategią rozwoju.

Wniosek może zostać uznany za innowacyjny, jeżeli zakłada zastosowanie lub wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów, procesów (technologii), metod organizacji lub marketingu poprzez praktyczne wykorzystanie lokalnych zasobów unikalnych i charakterystycznych na obszarze LSR (przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych). Innowacyjne może być ich nietypowe, niestandardowe wykorzystanie czy promocja. Powyższe kryterium, opisane w Lokalnych Kryteriach Wyboru Operacji stanowi kwestię newralgiczną dla wnioskodawców. W tym miejscu występuje zjawisko odmienności opinii wnioskodawców od wymogów stawianych przez kryterium. Otrzymanie punktów w ramach tego kryterium jest możliwe tylko wtedy, kiedy działania podejmowane w ramach wniosku opisane jako innowacyjne są również poparte deklaracją poniesienia adekwatnych kosztów. Nie każda inicjatywa (np. wykorzystanie nowej wersji określonego typu oprogramowania) może zostać uznana za innowacyjną zgodnie z ww. uzasadnieniem kryterium, nawet jeżeli wnioskodawca opisuje proponowane rozwiązanie jako „nowoczesne”, czy „niespotykane”.

Ocena procesu wdrażania

Początki wdrażania strategii przyniosły komplikacje organizacyjne, związane z uruchomieniem środków z Europejskiego Funduszu Społecznego, który nie był znany Stowarzyszeniu i innym organizacjom województwa podlaskiego. Większość wniosków była odrzucana po weryfikacji przez Urząd Marszałkowski. Wnioski po ocenie przez LGD nie były przyjmowane do realizacji.

Kształtowanie procedur oceny wniosku i wyboru operacji było procesem długotrwałym. Wiele zmian i poprawek było wprowadzanych w wyniku doświadczeń pozyskanych w trakcie realizacji procesu oceny wniosku. Dopiero wielokrotne przeprowadzenie procesu oceny i wyboru operacji pozwoliło doprowadzić do sytuacji, w której wnioski są oceniane bez zastrzeżeń ze strony IZ lub potencjalnych beneficjentów. Regularna aktualizacja procedur to nie tylko lepsza organizacja zachodzących procesów, ale także otwartość na zmiany niesione przez perspektywę nadchodzącego nowego okresu programowania.

Sporządzenie kompletnej dokumentacji, która nie będzie wymagała dodatkowych poprawek nie jest łatwe dla potencjalnego wnioskodawcy. Osoby zainteresowane złożeniem wniosku o przyznanie pomocy/wniosku o dofinansowanie często korzystają z pomocy specjalistów do spraw księgowych lub z usług firm consultingowych. Z takiego wsparcia korzystają także gminy i organizacje pozarządowe. Najbardziej przystępne do przygotowania okazują się wnioski w ramach naborów z zakresu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, których samodzielne przygotowanie w opinii wnioskodawców jest najłatwiejsze. W odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego wnioskodawcy zwracają uwagę na problemy z wypełnieniem formularza w wersji elektronicznej (za pomocą generatora GWA EFS).

Wartość dodana podejścia LEADER

W ostatnich latach można zauważyć wzrost procentowy liczby wniosków składanych do LGD przez osoby indywidualne oraz lokalne organizacje pozarządowe i związki religijne (wyznaniowe). Osoby/jednostki te najczęściej korzystają ze wsparcia merytorycznego przedsiębiorstw zajmujących się przygotowaniem takich wniosków. Do najefektywniejszych beneficjentów w dalszym ciągu należą JST (gminy i powiat), które korzystają ze środków oferowanych przez nabory LGD z zakresu różnych funduszy. Projekty te często angażują we współpracy lokalne organizacje pozarządowe. Przykładami projektów zrealizowanych przez gminy są:

Gmina Sokółka

Rewitalizacja miasteczka ruchu drogowego w Sokółce – wartość dofinansowania 299 933,90 zł

Wykonanie placu zabaw nad zalewem w Sokółce – wartość dofinansowania 38 060,00 zł

Matematyka i technika pod lupą w Przedszkolu nr 2 w Sokółce – wartość dofinansowania 90 697,00 zł

Modernizacja i remont budynku Przedszkola nr 5 w Sokółce w celu dostosowania do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym, w tym niepełnosprawnych – wartość dofinansowania 541 708,61 zł

Gmina Krynki

Zagospodarowanie działki numer 4272 w Krynkach przy ulicy Kościelnej, stanowiącej Ośrodek Sportu i Rekreacji – wartość dofinansowania 82 519,00 zł

Rewitalizacja basenu odkrytego w Krynkach – wartość dofinansowania: 299 985,02 zł

Renowacja zabytkowej synagogi w Krynkach – wartość dofinansowania: 292 802,46 zł

Gmina Sidra

Poprawa jakości przestrzeni publicznej i jakości życia mieszkańców przez rewitalizację schodów na wzgórzu zamkowym w miejscowości Sidra – wartość dofinansowania: 110 517,88 zł

Wykonanie placu zabaw w miejscowości Jacowlany – wartość dofinansowania: 35 400,00 zł

Modernizacja oświetlenia ulicznego w miejscowości Sidra i Jałówka, gm. Sidra – wartość dofinansowania: 285 083,28 zł

Gmina Szudziałowo

Wiejski Ośrodek Aktywności Lokalnej w Zubrzycy Wielkiej – wartość dofinansowania: 299 989,19 zł

Remont i wyposażenie budynku Klubu Młodzieżowego w centrum sportowo-rekreacyjnym w Szudziałowie – wartość dofinansowania: 34 360,00 zł

"Równe szanse" (EFS) – wartość dofinansowania: 164 982,46 zł

Gmina Kuźnica

Remont placu zabaw w miejscowości Kuźnica – wartość dofinansowania: 39 859,00 zł

Poprawa bezpieczeństwa oraz usprawnienie przestrzenno-funkcjonalne m. Kuźnica poprzez budowę oświetlenia ulicznego – wartość dofinansowania: 349 429,86 zł

Adaptacja części budynku szkoły podstawowej w Kuźnicy na potrzeby przedszkola – wartość dofinansowania: 572 385,29 zł

Powiat Sokółski

Modernizacja pomieszczeń na potrzeby Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sokółce – wartość dofinansowania: 518 678,38 zł

Rozbudowa infrastruktury przedszkolnej i dostosowanie jej do potrzeb podopiecznych Przedszkola Specjalnego w Sokółce – wartość dofinansowania: 299 998,07 zł

Modernizacja infrastruktury sportowej przy Zespole Szkół Zawodowych im. Elizy Orzeszkowej w Sokółce – wartość dofinansowania: 296 958,14 zł

Osoby indywidualne są zainteresowane głównie projektami z zakresu podejmowania działalności gospodarczej. W ramach ostatniego naboru pozytywnie oceniono projekty na podjęcie działalności z dziedziny: usług ciesielsko-dekarskich, montażu i serwisu instalacji OZE, usług produkcji filmowych, wypożyczalni sprzętów i narzędzi oraz usług konstrukcyjno-montażowych samochodów.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Najsilniejszy sektor w ramach Partnerstwa stanowią samorządy. Dzięki ustalonym struktutom, organizacji w postaci urzędu i wyraźnemu przywództwu gminy partnerskie w naturalny sposób kształtują szkielet, na którym opiera się działalność Stowarzyszenia. Sektor społeczny to organizacje pozarządowe oraz lokalni liderzy, dzięki którym działania LGD utrzymują swój oddolny charakter. Na obszarze LGD funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych, a znaczna ich część swoją aktywność zawdzięcza wsparciu Stowarzyszenia. Trzecim sektorem stanowią przedsiębiorcy. Jest to grupa zróżnicowana i słabo zintegrowana z działaniami Partnerstwa. Sektor gospodarczy nakierowany jest przede wszystkim na możliwości udziału w projektach i otrzymanie dofinansowania. Tylko nieliczni przedsiębiorcy angażują się aktywnie w działania LGD po zakończeniu realizacji swoich operacji. Do zadań LGD w oczywisty sposób należy dbanie o aktywność wszystkich członków Partnerstwa, ale wydaje się, że to sektor gospodarczy wymaga na tym etapie większej aktywizacji.

Kluczową rolę w procesie wdrażania strategii pełni biuro LGD. Cały proces ogłaszania i przeprowadzania naborów oraz udzielanie doradztwa jest domeną pracowników biura. Biuro uczestniczy w procesie weryfikacji wniosków i wspomaga Radę LGD w ich ocenie. Na pracownikach spoczywa obowiązek przygotowania dokumentacji naboru. W tym samym czasie LGD musi dbać o realizację planu komunikacji i planu szkoleń, wspomaga pracę Zarządu, a także organizuje Walne Zebrania Członków. Ilość pracy powoduje, że często brak jest czasu na aktywizację mieszkańców i promocję. Celem władz LGD powinna być dbałość o warunki pracy pracowników biura, nie tylko w wymiarze finansowym, ale również o atmosferę, czy odpowiednie szkolenia.

Najczęściej wskazywanym problemem, z jakim zmagają się Stowarzyszenie, a w szczególności biuro LGD, jest nadmierna liczba dokumentów. Wnioski o udzielenie wsparcia są rozbudowane, wieloskładowe i sprawiają wnioskodawcom wiele kłopotów. Znaczącym utrudnieniem jest również brak jednolitych procedur w odniesieniu do poszczególnych funduszy dostępnych w LGD. Wielofunduszowość zdaniem potencjalnych wnioskodawców zamiast szansy na komplementarność objawia się skomplikowaniem i niepotrzebną biurokracją. Rekomendacja odnośnie ustalenia wspólnej polityki dotyczącej dokumentacji i procedur wszystkich funduszy dotyczy instytucji zarządzających a nie LGD, ale nie sposób nie wspomnieć o problemie w takim dokumencie jak ewaluacja.

Zadaniem rady LGD jest wybór do dofinansowania najlepszych wniosków. Rzetelna praca Rady skutkuje wyborem takich operacji, które w przyszłości są realizowane i zapewniają osiągnięcie wskaźników. Z uwagi na to, że proces realizacji i rozliczania projektów odbywa się (w większości operacji) poza wpływem Partnerstwa to działania Rady nabierają szczególnej wagi. Członkowie Rady pełnią w LGD również inną rolę. Są przedstawicielami poszczególnych gmin, znają dobrze problemy swoich mieszkańców i stanowią pierwszą linię społecznego zaplecza większości działań animacyjnych. Aby wymieniony organ Stowarzyszenia działał dobrze należy

szczególną wagę przykładać do jakości kryteriów, najważniejszego narzędzia, którym posługuje się Rada. Należy również rozważyć zastosowanie narzędzi informatycznych wspomagających Radę w oceny wniosków.

Znacząca część funduszy dostępnych w LGD została przeznaczona na przedsiębiorczość. Założenia projektów poczynione przed 2015 rokiem, gdzie bezrobocie stanowiło poważny problem społeczny, musiały być realizowane w odmiennych warunkach gospodarczych i społecznych. Abstrahując od limitów podziału środków należy zaznaczyć, że wsparcie przedsiębiorczości bardzo dobrze wpisuje się w budowanie kapitału społecznego. Duże zapotrzebowanie na te fundusze potwierdza, że aktywność gospodarcza współgra z aktywnością społeczną. Stowarzyszenie wykorzystało w tym celu środki zarówno z PROW jak i EFS znacząco zwiększając wpływ działań LGD na rozwój gospodarczy regionu. W kolejnym okresie programowania należy kontynuować działania wspierające przedsiębiorczość.

Działania na rzecz turystyki to ważny aspekt uwzględniony w zapisach Strategii. Z uwagi na atrakcyjność obszaru LGD trudno wyobrazić sobie, by kwestę tę pominąć. Przedsięwzięcia nakierowane na podejmowanie działalności związanej z tworzeniem miejsc noclegowych oraz inicjowanie i wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sferze turystycznej uzupełniane były działaniami z zakresu remontu lokalnych obiektów zabytkowych. Inicjatywy ukierunkowane na turystykę to również forma promocji produktu lokalnego oraz wspierania tradycji kulinarnych regionu, realizowana w ramach projektów współpracy. Widocznym efektem tych działań jest chociażby interaktywna mapa obszaru LGD. Rekomendacja w zakresie rozwoju turystyki może polegać wyłącznie na kontynuacji rozpoczętych działań.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyłożonej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań, niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1.	Procent ankiet z poszczególnych gmin	12
Wykres 2.	W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	21
Wykres 3.	W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?	21
Wykres 4.	Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:	22
Wykres 5.	Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:	23
Wykres 6.	Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?	23
Wykres 7.	Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?	24
Wykres 8.	Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	24
Wykres 9.	Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	25
Wykres 10.	Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	25
Wykres 11.	Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	25
Wykres 12.	Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?	26
Wykres 1.	Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD:	27
Wykres 2.	Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD	27
Wykres 3.	Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:	28
Wykres 4.	Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?	28
Wykres 5.	Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?	29
Wykres 6.	Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?	29

Wykres 7.	Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	30
Wykres 8.	Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą:	30
Wykres 9.	Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	31
Wykres 10.	Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty? 31	
Wykres 11.	Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?.....	31
Wykres 1.	Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski?	33
Wykres 2.	W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?	33

Tabele

Tabela 1.	Liczba ludności ogółem	14
Tabela 2.	Saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym	14
Tabela 3.	Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	15
Tabela 4.	Ludność w wieku produkcyjnym (mężczyźni)	15
Tabela 5.	Ludność w wieku produkcyjnym (kobiety)	15
Tabela 6.	Wskaźnik obciążenia demograficznego (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem).....	16
Tabela 7.	Bezrobotni zarejestrowani ogółem.....	16
Tabela 8.	Bezrobotni zarejestrowani (mężczyźni)	17
Tabela 9.	Bezrobotni zarejestrowani (kobiety)	17
Tabela 10.	Podmioty gospodarki narodowej ogółem	18
Tabela 11.	Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	18
Tabela 12.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. Mieszkańców	19
Tabela 13.	Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na jednego mieszkańca (w złotych).....	19

Tabela 14.	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	20
Tabela 15.	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (w procentach) 20	
Tabela 16.	Doradztwo w liczbach	32
Tabela 17.	Funkcjonowanie organów.....	33
Tabela 18.	Realizacja rzeczowa.....	36
Tabela 19.	Realizacja finansowa	38

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
 - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie ngorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania LGD

Szanowni Państwo,

głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej wspólnie z mieszkańcami naszego regionu. Strategia ta realizowana jest przez szereg przedsięwzięć, których zadaniem jest rozwiązywanie potrzeb mieszkańców.

W ramach podsumowań wdrażania programu oraz wypełniając zapisy zawarte w Strategii przygotowaliśmy ankietę. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

Wszystkie dane pozyskane w ramach tej ankiety będą traktowane poufnie, a analizy dotyczyć będą jedynie uogólnionych opinii.

Prezes LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów				
2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje				
3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD				

4.	łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				
----	--	--	--	--	--

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	I dobrze i źle	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
1.	prorowadzenie doradztwa						
2.	organizacja naborów wniosków						
3.	pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych						
4.	informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD						
5.	prorowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców						
6.	współpraca z innymi LGD						

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków

4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
6. Portale społecznościowe
7. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów (warsztaty, imprezy)
8. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD
9. Inne sposoby. Jakie?

6. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)
8. Inny, jaki?

7. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia
2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł (jakich?)

8. Czy nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców
2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców
3. Często mijały się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców

5. Trudno powiedzieć

9. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu (Pana/Pani gminy)? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

--

10. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	I tak i nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie dotyczy
1.	Związane z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej						
2.	Związane z potrzebą budowy lub remontu infrastruktury drogowej						
3.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej (np. świetlice wiejskie, place zabaw dla dzieci)						
4.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej (np. boiska, siłownie zewnętrzne, altany)						
5.	Związane z potrzebą rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (np. warsztaty, spotkania, pikniki, szkolenia)						
6.	Związane z potrzebą zachowania dziedzictwa lokalnego						
7.	Związane z potrzebą promocji obszaru objętego LSR						

11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie

4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

12. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty
3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

13. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju
2. LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR
3. Trudno powiedzieć

14. Co jeszcze mogła by zrobić LGD, aby skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne?

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

--

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

15. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Krynki
2. Gmina Kuźnica
3. Gmina Sidra
4. Gmina Sokółka
5. Gmina Szudziałowo

16. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta

2. Mężczyzna

17. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. od 18 do 24 lat
3. od 25 do 34 lat
4. od 35 do 50 lat
5. więcej niż 50 lat

18. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, związek zawodowy, klub sportowy)
3. Przedsiębiorcą
4. Członkiem środowiska (grupy) bez osobowości prawnej (koło gospodyń wiejskich, zespół ludowy, koło wędkarskie, koło hobbystów i inne)
5. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury, zakład opieki zdrowotnej)
6. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie. Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnim roku warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Prze ciętnie	Żle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						

5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						
8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					
4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komiteu (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafę wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					

9.	Na terenie mojej gminy mogą rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?)

8. 6. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć

4. Nie

9. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Ani tak, ani nie
3. Nie

10. 8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

11. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych
10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych

11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem
12. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby przed 34 rokiem życia
13. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby po 50 roku życia
14. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez kobiety
15. Działania ułatwiające założenia i prowadzenia działalności gospodarczej

13. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak znam, słyszałam/em
2. Nie znam, nie słyszałam/em

14. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

15. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki?

16. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności
2. Osoba pełnosprawna

18. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

19. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego
2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha
6. >50 ha

20. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 24 lat
3. 25-34 lat
4. 35-50 lat
5. >50 lat

21. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Krynki
2. Gmina Kuźnica
3. Gmina Sidra
4. Gmina Sokółka
5. Gmina Szudziałowo
6. Inna gmina

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
 - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut